

**ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Οι κοινωνικές επιπτώσεις για τις επιχειρήσεις και
τους καταναλωτές για την πόλη της Πάτρας»**

**ΚΑΜΠΕΡΗ ΜΑΡΙΑ
ΜΑΡΚΟΥ ΣΟΦΙΑ**

**ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΒΑΣΣΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ**

ΠΑΤΡΑ, 2016

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....	8
Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	8
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ	8
1.2 ΣΤΑΔΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ	8
1.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	10
1.4 ΒΑΣΙΚΑ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	19
ΟΙ ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	19
2.1 ΟΙ ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	19
2.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	22
2.3 ΟΙ ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ.....	26
2.4 ΟΙ ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	28
2.5 ΟΙ ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.....	29
2.6 ΟΙ ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	32
2.7 ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ	34
2.8 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.....	38
Η ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.....	38
3.1 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ	38
3.2 Η ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	40
3.2.1 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	41
3.2.2 ΟΙ ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΚΛΑΔΟ.....	42
3.3 ΒΑΣΙΚΑ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	44
3.3.1 Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΟΥ ΔΕΠ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	44
3.3.2 Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	46

3.3.3 ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	48
3.4 ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ.....	52
ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ.....	52
4.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	52
4.2 ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	52
4.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ.....	71
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	71
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	75
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	77
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	79

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι οι κοινωνικές επιπτώσεις για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές για την πόλη της Πάτρας.

Στο πρώτο κεφάλαιο, περιγράφεται η οικονομική κρίση. Δίνεται ο ορισμός της κρίσης, παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά της και τα στάδια από τα οποία διέρχεται, ενώ ορίζονται και τα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη που έχουν αντίκτυπο στην οικονομία κατά την διάρκεια μίας κρίσης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναλύονται οι επιπτώσεις από την οικονομική κρίση και παρουσιάζονται διάφοροι τομείς πέρα από τον οικονομικό τομέα, τους οποίους μπορεί να επηρεάσει. Οι επιπλέον τομείς που επηρεάζονται από την δραστηριότητα μίας οικονομίας είναι, η εκπαίδευση, οι εργασιακές σχέσεις, το περιβάλλον και η ψυχική υγεία. Στην συνέχεια του κεφαλαίου δίνονται και ορισμένες προτάσεις αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης.

Το τρίτο κεφάλαιο, περιγράφει την επίδραση της οικονομικής κρίσης για την πόλη της Πάτρας. Παρουσιάζεται το επίπεδο της ζωής στην πόλη της Πάτρας, πριν την ύφεση αλλά και κατά την διάρκεια αυτής. Παρουσιάζεται η εξέλιξη των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών για την πόλη, ενώ αποτυπώνεται και η εξέλιξη του επιπέδου κοινωνικής ευημερίας για τους πολίτες.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήχθη στις επιχειρήσεις και καταναλωτές της πόλης, με στόχο να διαπιστωθούν οι επιπτώσεις της ύφεσης όχι μόνο σε οικονομικό, αλλά και κοινωνικό επίπεδο.

Τέλος, εξάγονται τα απαραίτητα από την πτυχιακή μας εργασία, συμπεράσματα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ελληνική οικονομία παρουσιάζει μία παρατεταμένη περίοδο οικονομικής ύφεσης και μειωμένης δραστηριότητας, έχοντας άμεσο αντίκτυπο στην ποιότητα της ζωής των ανθρώπων, αλλά και στον κλάδο των επιχειρήσεων για το σύνολο της χώρας. Το βασικό χαρακτηριστικό της κρίσης για τον επιχειρηματικό κλάδο είναι η μείωση του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα τα κέρδη ολοένα να μειώνονται και στο τέλος να δημιουργούνται προβλήματα βιωσιμότητας για τις ίδιες τις επιχειρήσεις. Στο τέλος, πολλές επιχειρήσεις αναγκάζονται να πάψουν την δραστηριότητά τους.

Το κλείσιμο μίας επιχείρησης σημαίνει στην ουσία και μειωμένα έσοδα για την τοπική αλλά και συνολική οικονομία της χώρας. Μία επιχείρηση που παύει να λειτουργεί, αναγκάζεται να απολύσει και εργατικό δυναμικό με αποτέλεσμα να αυξάνει τα επίπεδα της ανεργίας για την πόλη στην οποία δραστηριοποιείται. Το φαινόμενο της ανεργίας αποτελεί, ένα από τα σημαντικότερα αίτια για την διαταραχή της ποιότητας της ζωής των ανθρώπων. Η ανεργία επιδρά στον άνθρωπο, τόσο σε οικονομικό επίπεδο, όσο και στον τομέα της σωματικής και ψυχικής, υγείας. Όπως αναλύεται και στην παρούσα πτυχιακή εργασία, η ψυχική υγεία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τομείς που επηρεάζονται από την ανεργία ειδικότερα όταν πρόκειται για μακροχρόνια ανεργία.

Πέρα από την ανεργία επηρεάζονται και άλλοι δείκτες που δηλώνουν το επίπεδο της κοινωνικής ευημερίας των πολιτών αλλά και των επιχειρήσεων. Οι δείκτες αυτοί είναι η κατανάλωση, οι επενδύσεις, οι διάφορες δραστηριότητες των πολιτών και γενικότερα όλοι οι δείκτες που αποτελούν κριτήρια για την κοινωνική ευημερία.

Ο όρος της κοινωνικής ευημερίας αποτυπώνει την αίσθηση της ικανοποίησης που νιώθουν οι ίδιοι οι πολίτες από την κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών. Στην ουσία το επίπεδο της κοινωνικής ευημερίας σχετίζεται με την έννοια της ποιότητας της ζωής των ανθρώπων.

Σε περιόδους οικονομικής ανάκαμψης οι πολίτες αλλά και οι επιχειρήσεις μπορούν να καταναλώσουν και να ικανοποιήσουν πολλές από τις ανάγκες τους με αποτέλεσμα να απολαμβάνουν ένα υψηλό επίπεδο κοινωνικής ευημερίας. Σε αντίθετη περίπτωση, όπου μία οικονομία βρίσκεται σε περίοδο οικονομικής ύφεσης το επίπεδο

της κοινωνικής ευημερίας είναι αρνητικό, ως αποτέλεσμα της χαμηλής ή αρνητικής αίσθησης ποιότητας ζωής που αντιλαμβάνονται οι πολίτες.

Ο όρος της κοινωνικής ευημερίας και ο τρόπος με τον οποίο υπολογίζεται αποτελεί μέρος κεφαλαίου της παρούσας πτυχιακής εργασίας. Στο σημείο αυτό, θα σημειώσουμε ότι, για τον υπολογισμό του επιπέδου της κοινωνικής ευημερίας λαμβάνονται υπόψη τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά χαρακτηριστικά. Ένας ιδανικός δείκτης μέτρησης της ποιότητας ζωής υπολογίζει τόσο τα υλικά αγαθά, όσο και τις κοινωνικές διαστάσεις της ευημερίας.

Στην πρώτη περίπτωση εντάσσονται τα αγαθά και οι υπηρεσίες που καταναλώνει ένα άτομο και σχετίζονται με το ατομικό του εισόδημα. Ως αγαθά και υπηρεσίες λογίζονται, οι δαπάνες για στέγαση, ένδυση, μετακινήσεις, ψυχαγωγία, σίτιση, κ.λπ. Στην περίπτωση των συμπληρωματικών διαστάσεων για την κοινωνική ευημερία, εντάσσονται το καθαρό περιβάλλον, οι καιρικές συνθήκες της περιοχής, η ασφάλεια, η καλή διακυβέρνηση, κ.λπ. Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι το εισόδημα αποτελεί έναν καθοριστικό δείκτη για τον προσδιορισμό της ποιότητας ζωής ενός ατόμου, ωστόσο δεν μπορεί να ενσωματώσει την ικανοποίηση που νιώθει ένα άτομο από την κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών.

Τέλος, στόχος της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι η αποτύπωση της ποιότητας της ζωής για τους καταναλωτές και επιχειρήσεις για την πόλη της Πάτρας, καθώς επίσης και ποιες είναι οι κοινωνικές επιπτώσεις σε αυτές τις κατηγορίες από την παρατεταμένη οικονομική ύφεση και χαμηλή δραστηριότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Ο ορισμός της οικονομικής κρίσης περιγράφει το φαινόμενο κατά το οποίο η οικονομική δραστηριότητα μίας χώρας, χαρακτηρίζεται από μείωση με αποτέλεσμα να επηρεάζει συνολικά τα οικονομικά μεγέθη της. Χαρακτηριστικά να αναφέρουμε ότι, οι δείκτες του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, της απασχόλησης, των επενδύσεων, αποτελούν δείκτες οι οποίοι επηρεάζονται από την οικονομική ύφεση και επηρεάζουν την συνολική οικονομία.

Οι ορισμοί που έχουν δοθεί προκειμένου να περιγράψουν το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης είναι πολλοί, ωστόσο έχουν κοινό παράγοντα, καταδεικνύοντας την μειωμένη οικονομική δραστηριότητα της χώρας.

Σύμφωνα με έναν πρώτο ορισμό, η οικονομική κρίση αποτελεί μία *σοβαρή απειλή για τις ήδη υπάρχουσες δομές, τις θεμελιώδεις αρχές και τους κανόνες του κοινωνικού και οικονομικού συστήματος, η οποία απαιτεί την λήψη καθοριστικών αποφάσεων για την αντιμετώπισή της*. Σημειώνεται ότι, οι αποφάσεις αυτές έχουν το χαρακτηριστικό να λαμβάνονται υπό συνθήκες πίεσης και αβεβαιότητας, καθώς επίσης και σε περιορισμένο χρονικό διάστημα.

Σύμφωνα με άλλους ορισμούς, η οικονομική κρίση χαρακτηρίζεται ως η πτωτική πορεία των αγορών, ή η διατάραξη της οικονομικής ισορροπίας και ευημερίας μίας χώρας, η οποία οφείλεται σε εξωγενή πλήγματα (shocks) που έχουν δυσμενείς επιπτώσεις στην συνολική ζήτηση ή συνολική προσφορά.

1.2 ΣΤΑΔΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

Η οικονομική κρίση, ή αλλιώς φάση ύφεσης όπως αποκαλείται στις οικονομικές διακυμάνσεις, περιλαμβάνει ένα από τα στάδια στα οποία διέρχεται μία οικονομία. Γενικά, σε μία οικονομία εάν παρατηρήσουμε την εξέλιξη των βασικών της μεγεθών στην διάρκεια του χρόνου θα διαπιστώσουμε ότι υπάρχουν συνεχώς μεταβολές σε αυτά, οι οποίες διαφέρουν μεταξύ τους και δεν παρουσιάζουν ούτε την ίδια ένταση, ούτε την ίδια διάρκεια.

Οι μεταβολές αυτές αποκαλούνται ως οικονομικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι. Το χαρακτηριστικό τους είναι ότι παρουσιάζουν μία κυκλικότητα. Ένας οικονομικός κύκλος αποτελείται από τέσσερα στάδια. Το πρώτο στάδιο είναι η φάση της ανόδου ή άνθησης, όπου παρατηρείται αύξηση των βασικών μεγεθών της οικονομίας, όπως για παράδειγμα αύξηση της παραγωγής, αύξηση της απασχόλησης, αύξηση της ζήτησης, των επενδύσεων, κ.λπ. Η φάση της ανόδου θα φτάσει σε ένα μέγιστο σημείο, όπου δεν θα μπορεί να συνεχιστεί. Το σημείο αυτό, αποτελεί το δεύτερο στάδιο του οικονομικού κύκλου και αποκαλείται ως φάση της κρίσης. Στο σημείο αυτό η οικονομία πλησιάζει το επίπεδο της πλήρους απασχόλησης, ενώ αρχίζουν να εμφανίζονται και οι πρώτες ενδείξεις για αναστροφή της πορείας του κύκλου. Έχοντας φτάσει σε άριστα επίπεδα κοινωνικοοικονομικής ευημερίας, η οικονομία καθίσταται ευάλωτη απέναντι στα βασικά μακροοικονομικά της μεγέθη.

Στο σημείο αυτό ξεκινάει το τρίτο στάδιο του οικονομικού κύκλου, η φάση της καθόδου. Τα φαινόμενα που παρατηρούνται στην φάση της καθόδου είναι άκρως αντίθετα από αυτά της φάσης ανόδου της οικονομίας. Οι επενδύσεις παρουσιάζουν σταθερότητα, το εισόδημα μειώνεται, η ανεργία αυξάνεται, η κατανάλωση μειώνεται, κ.λπ. Το σημείο στο οποίο η ανεργία θα χαρακτηρίζεται εκτεταμένη, θα υπάρξει έλλειψη επενδύσεων, ανεπαρκής ζήτηση των καταναλωτικών αγαθών, πλεονάζουσα παραγωγική δυναμικότητα, αποτελεί το τελευταίο στάδιο του οικονομικού κύκλου και αποκαλείται φάση της ύφεσης.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, τα στάδια ενός οικονομικού κύκλου διαφέρουν μεταξύ τους ως προς την ένταση των φαινομένων αλλά και την διάρκεια. Για παράδειγμα, όσο πιο έντονα είναι τα συμπτώματα της φάσης ύφεσης μίας οικονομίας, τόσο πιο βαθιά θεωρείται η ύφεση.

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι, η οικονομική κρίση, επέρχεται από το σημείο εκείνο στο οποίο η οικονομία έχει ξεπεράσει το ανώτερο σημείο της και τα επίπεδα πλήρους απασχόλησης, μέχρι το στάδιο που ανακτά εκ νέου ρυθμούς ανάπτυξης.¹

Όσον αφορά τα αίτια των οικονομικών κύκλων, αυτά διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες: α) ενδογενή αίτια και β), εξωγενή αίτια.

¹ Προδρομίδης Κυπριανός, 2003, Αρχές Οικονομικής Πολιτικής, Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα

Στις ενδογενείς αιτίες περιλαμβάνονται οι μεταβλητές που προσδιορίζονται μέσα από το οικονομικό σύστημα και προκαλούν οι ίδιες τους οικονομικούς κύκλους. Η νομισματική πολιτική, οι θεωρίες των επενδύσεων, οι θεωρίες για την αγορά εργασίας και την ακαμψία των τιμών ή μισθών, προκαλούν διάφορες διακυμάνσεις στα αντίστοιχα οικονομικά μεγέθη, με αποτέλεσμα να δημιουργούν τις οικονομικές διακυμάνσεις.

Στους εξωγενείς παράγοντες περιλαμβάνονται οι μεταβλητές που δεν καθορίζονται από το οικονομικό σύστημα, όπως για παράδειγμα είναι, η εξέλιξη της τεχνολογίας, οι πόλεμοι, μία απότομη αύξηση της τιμής του πετρελαίου, κ.λπ.

1.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Λόγω ότι, οι οικονομικές κρίσεις διαφέρουν μεταξύ τους με βάση τα αίτια που τις προκάλεσα, αλλά και την έντασή τους, τα χαρακτηριστικά κάθε μίας χωριστά μπορεί να διαφέρουν μεταξύ τους, ή ακόμη και να μην παρουσιάζουν την ίδια ένταση.

Ωστόσο, έχει διαπιστωθεί ότι, οι οικονομικές κρίσεις που έχουν ξεσπάσει τόσο σε εγχώριο, όσο και σε διεθνές επίπεδο, παρουσιάζουν χαρακτηριστικά όπως: α) υψηλό αίσθημα αβεβαιότητας και κινδύνου, β) διαταραχές στην ομαλή λειτουργία της κοινωνίας, γ) συνεχόμενες και ραγδαίες εξελίξεις στην αγορά, καθώς επίσης και δ) έντονη κριτική από τα ΜΜΕ, επηρεάζοντας σε σημαντικό βαθμό την εικόνα της χώρας που πλήττεται.

Όσον αφορά τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, αυτές μπορεί να καταστούν καταστροφικές για μία χώρα, ανάλογα με την έντασή τους, ανεξαρτήτως εάν η οικονομική κρίση πλήττει μία ανεπτυγμένη, ή αναπτυσσόμενη χώρα.

Ορισμένες από τις σημαντικότερες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης είναι οι ακόλουθες:

- Ø Υψηλά ποσοστά ανεργίας,
- Ø Απολύσεις,
- Ø Μείωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος,
- Ø Κλείσιμο των επιχειρήσεων,
- Ø Μείωση της παραγωγικής δραστηριότητας,
- Ø Μείωση της κατανάλωσης
- Ø Χαμηλά δημόσια έσοδα,

- Ø Αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος,
- Ø Υψηλά επίπεδα δημόσιου χρέους,
- Ø Πρόβλημα ρευστότητας των τραπεζών της χώρας,
- Ø Δυσκολία σύναψης δανείων από τις τράπεζες,
- Ø Μείωση των εξαγωγών, κ.λπ.²

1.4 ΒΑΣΙΚΑ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ

Στην συνέχεια της ενότητας παρουσιάζονται τα βασικότερα μακροοικονομικά μεγέθη, τα οποία αποτελούν τους δείκτες της οικονομίας και μέσω των οποίων αποτυπώνεται η οικονομική δραστηριότητα κάθε χώρας. Οι δείκτες αυτοί, είναι το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή, ο πληθωρισμός, η ανεργία και το δημοσιονομικό έλλειμμα.

Σημειώνεται ότι, οι μακροοικονομικοί δείκτες είναι πάρα πολλοί και μπορούν να περιγράψουν με αναλυτικό τρόπο την εξέλιξη όλων των κλάδων και όλων των μεγεθών της οικονομίας. Ωστόσο, έχουν επιλεγεί προς αναφορά ορισμένοι από τους κυριότερους εξ' αυτών.

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

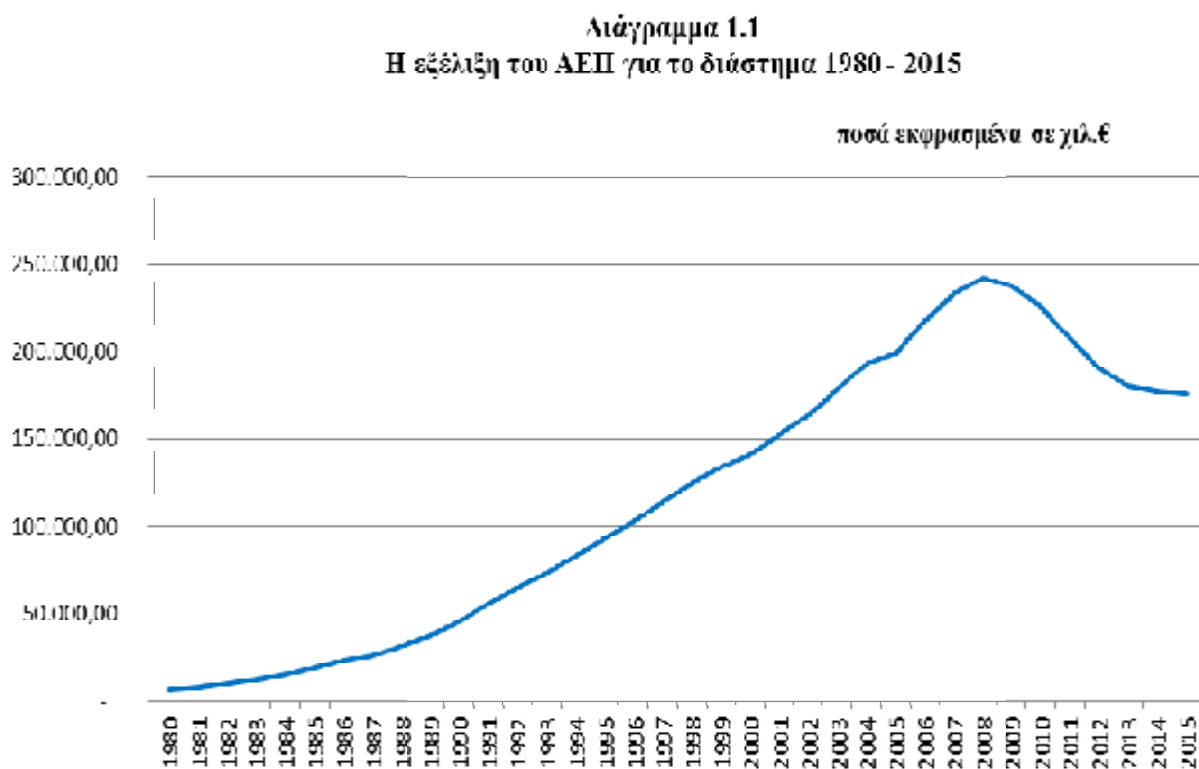
Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) (Gross Domestic Product - GDP) αποτελεί την συνολική αξία των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μία χώρα και είναι εκφρασμένο σε χρηματικές μονάδες. Ο όρος εγχώριο δηλώνει ότι, η παραγωγή των προϊόντων και υπηρεσιών γίνεται εντός της χώρας, άσχετα με το εάν ο παραγωγός είναι μόνιμος κάτοικος άλλης χώρας.

Το ΑΕΠ αποτελεί τον κυριότερο δείκτη αποτύπωσης της οικονομικής ευημερίας της χώρας. Ο υπολογισμός του ΑΕΠ γίνεται με την πρόσθεση των εξής μακροοικονομικών μεγεθών: κατανάλωση (C), επένδυση (I), δημόσιες δαπάνες (G) και καθαρές εξαγωγές (NX), όπου καθαρές εξαγωγές ορίζεται η διαφορά των εξαγωγών μείον τις εισαγωγές.

² Πουρνάρα Σοφία, 2012, Διπλωματική εργασία: Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στην επίδοση των ελληνικών επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

$$GDP = C + I + G + NX$$

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη του δείκτη για το διάστημα από το 1980 έως το 2015.³

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρείται ότι μέχρι και το 2008, οπότε και ξεκίνησε η φάση της οικονομικής ύφεσης, οι ρυθμοί αύξησης του ΑΕΠ ήταν ανοδικοί. Το έτος 2008 το ΑΕΠ διαμορφώθηκε σε 241 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ ένα χρόνο μετά ξεκίνησε η πτωτική πορεία, σημειώνοντας πτώση περίπου 2% (237 δις € περίπου).

Σημειώνεται ότι το ΑΕΠ για το έτος 2015 ανήλθε σε 175 δις € περίπου, σημειώνοντας μείωσης σε ποσοστό 27% περίπου, συγκριτικά με το 2008. Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι, από την επίδοση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, η οικονομία βρίσκεται σε βαθιά ύφεση, ωστόσο, από το έτος 2012 και έπειτα οι ρυθμοί μείωσης του ΑΕΠ είναι ολοένα και μικρότεροι.

³ OECD, Gross domestic product (GDP),
http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SNA_TABLE1#

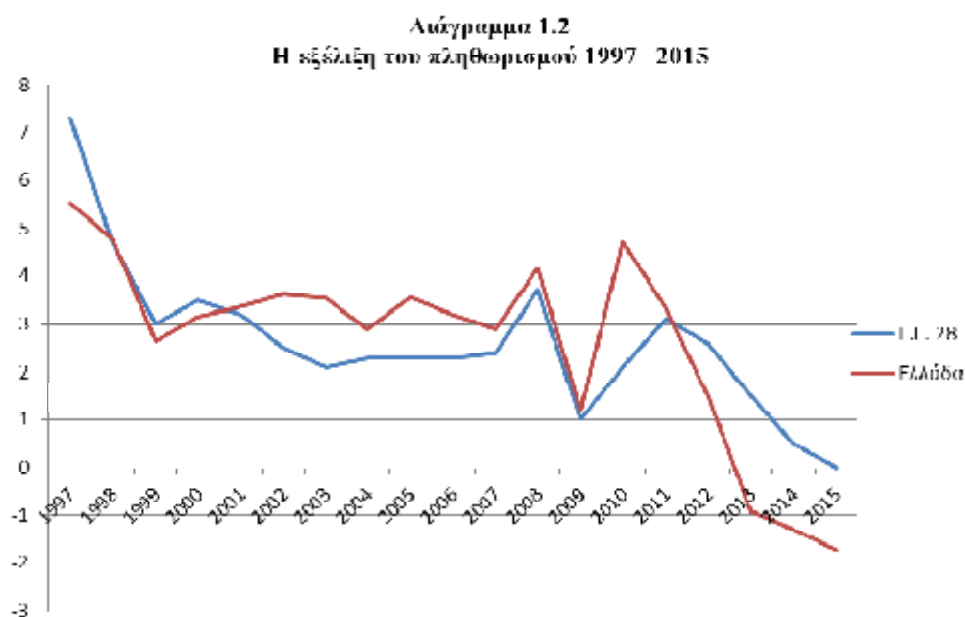
Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός, ως δείκτης αποτυπώνει την μεταβολή του επιπέδου των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών. Ο πληθωρισμός προκειμένου να έχει αντίκτυπο, μετριέται στην τάση του επιπέδου των τιμών ανάλογα με το τι θέλουμε να επιτύχουμε. Για παράδειγμα εάν θέλουμε να διαπιστώσουμε την επίδραση του πληθωρισμού στους συνταξιούχους θα πρέπει να διερευνήσουμε τις μεταβολές των τιμών των φαρμάκων, του κόστους θέρμανσης, κ.λπ. Εάν θέλουμε να μετρήσουμε τον πληθωρισμό του καταναλωτή, θα πρέπει να ελεγχθεί η τάση των τιμών στα αγαθά του νοικοκυριού – καταναλωτικά αγαθά.

Ο πληθωρισμός μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις, τόσο στον τομέα των επιχειρήσεων, όσο και των καταναλωτών. Ο πληθωρισμός σημαίνει ότι, οι τιμές μεταβάλλονται (αυξάνονται) σε κάποιο ποσοστό. Σε περίπτωση που το εισόδημα του πολίτη παραμένει σταθερό, τότε επηρεάζεται η κατανάλωσή του με αποτέλεσμα να αγοράζει λιγότερα αγαθά.

Από την πλευρά των επιχειρήσεων, ο πληθωρισμός σημαίνει μειωμένη επενδυτική πολιτική για την επιχείρηση και περιορισμένη δυνατότητα για αναβάθμιση του εξοπλισμού της και δημιουργίας νέων προϊόντων και υπηρεσιών.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί διαπιστώνεται αρχικά, η μεταβολή του πληθωρισμού στην χώρα μας είναι μεγαλύτερη σε σχέση με τον μέσο όρο των 28 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο δείκτης του πληθωρισμού στο διάγραμμα παρουσιάζει την ετήσια μεταβολή του επιπέδου των τιμών στην οικονομία κάθε χώρας. Η σύγκριση του δείκτη πληθωρισμού μεταξύ Ελλάδας και υπόλοιπων χωρών (μέσος όρος) της Ε.Ε. αποτυπώνει την ύπαρξη υψηλού δείκτη πληθωρισμού για την χώρα μας.

Παρατηρείται ότι, για κάποια έτη ο δείκτης πληθωρισμού είναι μικρότερος σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες, ενώ χαρακτηριστικά τα τελευταία τρία έτη (2013 – 2015), έχει παρουσιάσει αρνητικό πρόσημο, αποτυπώνοντας την πτώση του επιπέδου των τιμών κατά μέσο όρο.⁴

Δείκτης Τιμών Καταναλωτή

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή είναι το πιο ευρέως χρησιμοποιούμενο μέτρο του πληθωρισμού και θεωρείται μερικές φορές ως δείκτης για την αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης. Παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις μεταβολές των τιμών στην οικονομία της χώρας, τις επιχειρήσεις, την εργασία και τους ιδιώτες. Χρησιμοποιείται συνήθως από την κυβέρνηση ως οδηγός για τη λήψη οικονομικών αποφάσεων.

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή αντικατοπτρίζει την μέση μεταβολή στον χρόνο για τις τιμές που πληρώνουν οι καταναλωτές των αστικών περιοχών για ένα καλάθι καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών. Ο δείκτης τιμών καταναλωτή αποτελείται από όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες που αγοράζονται για κατανάλωση από τον πληθυσμό αναφοράς. Οι βασικότερες ομάδες που περιλαμβάνει το καλάθι που προσδιορίζει τον δείκτη τιμών καταναλωτή είναι οι εξής:

- Τρόφιμα και ποτά
- Στέγαση
- Ένδυση
- Μετακίνηση
- Ιατρική περίθαλψη

⁴ OECD, Inflation,

<https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm>

Πανταζίδης Στέλιος, 2002, Μακροοικονομικές εξελίξεις και οικονομική πολιτική στην Ελλάδα από την μεταπολίτευση μέχρι την ένταξη στην ΟΝΕ (1975 – 2000), Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα

- Αναψυχή
- Εκπαίδευση
- Επικοινωνία
- Άλλα αγαθά και υπηρεσίες

Ο υπολογισμός του δείκτη τιμών καταναλωτή μπορεί να γίνει είτε σε μηνιαία βάση είτε σε ετήσια. Για τον υπολογισμό, λογίζεται ένα έτος ως έτος βάσης και στην συνέχεια οι μεταβολές του δείκτη γίνονται σε σύγκριση με το έτος βάσης και εκφράζονται σε ποσοστιαία μεταβολή. Ένας δείκτης για παράδειγμα που θα υπολογιστεί 110%, θα σημαίνει και αύξηση κατά 10% στις μεταβολές των τιμών, σε σχέση με το έτος αναφοράς. Αντιθέτως, ένας δείκτης 85% για παράδειγμα, θα δηλώνει μείωση κατά 15% σε σχέση με το έτος αναφοράς.⁵

Ανεργία

Η ανεργία ορίζεται ως το ποσοστό του εργατικού δυναμικού της οικονομίας, το οποίο δεν απασχολείται σε κάποια θέση εργασίας, αν και ενεργά προσπαθεί να βρει δουλειά.

Ένα αυξημένο ποσοστό ανεργίας αποτελεί ένδειξη χαμηλής οικονομικής δραστηριότητας και οικονομικής επίδοσης μίας χώρας, δεδομένου ότι καταδεικνύει την μη αξιοποίηση των διαθέσιμων ανθρώπινων πόρων. Σημειώνεται ωστόσο ότι, η επίτευξη ενός μηδενικού ποσοστού ανεργίας δεν είναι ποτέ σχεδόν εφικτή για την οικονομία.

Στην σύγχρονη οικονομική επιστήμη, το φαινόμενο της ανεργίας κάνει διάκριση μεταξύ της εκούσιας και ακούσιας ανεργίας. Σύμφωνα με τους ορισμούς που έχουν δοθεί από οικονομολόγους, ένας άνεργος είναι εκούσια άνεργος όταν, ενώ του έχει προσφερθεί μία εργασία που μπορεί να αναλάβει, συνεχίζει να ψάχνει για μία καλύτερη δουλειά, με υψηλότερο μισθό, χωρίς να αποδεχθεί την προσφορά που ήδη του έχει γίνει. Αντίθετα, η περίπτωση της ακούσιας ανεργίας προσδιορίζεται από την αδυναμία του ατόμου να βρει εργασία, παρά την επιθυμία του. Σύμφωνα με τον ορισμό της ακούσιας ανεργίας, ένα άτομο είναι ακούσια άνεργο όταν, ενώ είναι πρόθυμος για να εργαστεί σε μία εργασία για την οποία έχει τα κατάλληλα προσόντα

⁵ <http://www.dailyfx.gr/fx/learn/inflation-cpi>
<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/prices.aspx>

και με τον τρέχοντα μισθό ή ακόμη και με χαμηλότερο μισθό, αδυνατεί να βρει τέτοια εργασία.

Η διερεύνηση του κόστους της ανεργίας προϋποθέτει την βασική διάκριση μεταξύ της ακούσιας και εκούσιας ανεργίας. Σε κάθε περίπτωση η ανεργία έχει και κάποιο κόστος, τόσο για το ίδιο το άτομο, όσο και για την κοινωνία στην οποία ζει. Ο ακούσια άνεργος δεν μπορεί να βρει εργασία παρόλο που προσπαθεί να βρει και οφείλεται στην περιορισμένη ζήτηση εργασίας από τις επιχειρήσεις. Από την πλευρά της κοινωνίας η ακούσια ανεργία έχει υψηλό κοινωνικό κόστος για τον λόγο ότι η οικονομία σπαταλά στην κυριολεξία προϊόν το οποίο θα μπορούσε να παράξει εάν εξασφαλιζόταν πλήρης απασχόληση.

Από την πλευρά του ίδιου του ανέργου, το κόστος της ανεργίας ιδιαίτερα της μακροχρόνιας, επιδρά σημαντικά στην ψυχική του υγεία. Για τους παραπάνω λόγους, η καταπολέμηση της ανεργίας αποτελεί μία από τις βασικότερες προκλήσεις της εκάστοτε οικονομικής πολιτικής.⁶

Δημοσιονομικό Έλλειμμα/ Πλεόνασμα

Δημοσιονομικό πλεόνασμα είναι η θετική διαφορά μεταξύ δημόσιων εσόδων και δημοσίων εξόδων της χώρας. Αντιθέτως, όταν τα δημόσια έξοδα είναι μεγαλύτερα από τα δημόσια έσοδα, υπάρχει δημοσιονομικό έλλειμμα.

Στον πίνακα που ακολουθεί και την διαγραμματική του απεικόνιση, παρουσιάζεται η εξέλιξη του δημοσιονομικού ελλείμματος της χώρας μας, σε σχέση με το ΑΕΠ, για τα έτη από το 1995 έως το 2015.⁷

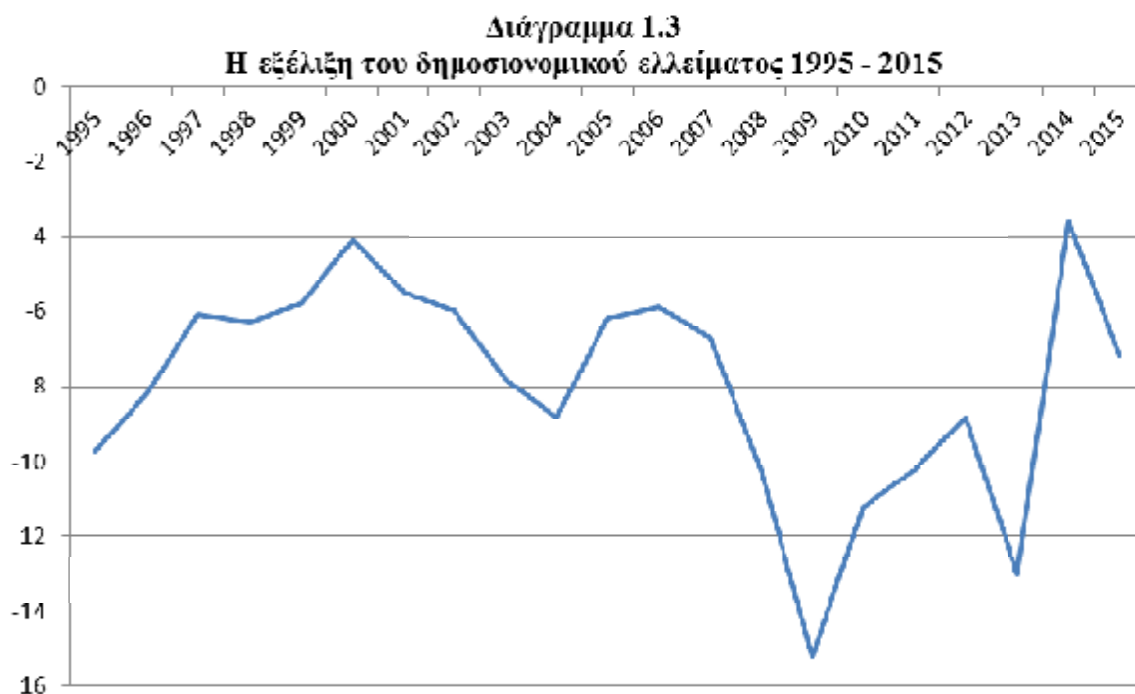
<i>Πίνακας 1.1</i>	
<i>Η εξέλιξη του Δημοσιονομικού ελλείμματος</i>	
<i>1995 - 2015</i>	
<i>Έτος</i>	<i>Δημοσιονομικό Έλλειμμα</i>
1995	-9,70%
1996	-8,20%
1997	-6,1

⁶ Κατσέλη Λ., Μαγουλά Χ., 2002, Μακροοικονομική ανάλυση και Ελληνική οικονομία, Εκδόσεις: Τυποθήτω, Αθήνα

⁷ OECD, General Government Deficit,

<https://data.oecd.org/gga/general-government-deficit.htm>

1998	-6,3
1999	-5,8
2000	-4,1
2001	-5,5
2002	-6
2003	-7,8
2004	-8,8
2005	-6,2
2006	-5,9
2007	-6,7
2008	-10,2
2009	-15,2
2010	-11,2
2011	-10,2
2012	-8,8
2013	-13
2014	-3,6
2015	-7,2

Από το παραπάνω διάγραμμα διαπιστώνεται ότι, από το 1995 έως σήμερα η χώρα μας δεν παρουσίασε σε κανένα έτος σύνολο εσόδων, μεγαλύτερο από το σύνολο των εξόδων, με αποτέλεσμα να σημειώνει δημοσιονομικό έλλειμμα.

Όσον αφορά την πορεία του, παρατηρούνται συνεχόμενες αυξομειώσεις. Ωστόσο, από το έτος 2006, έως το έτος 2010, σημειώθηκε μία πτώση από 5,9% επί του ποσοστού του ΑΕΠ, σε 15,2%.

Για το έτος 2015, το δημοσιονομικό έλλειμμα ανήλθε σε 7,2% επί του ΑΕΠ της χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί θα παρουσιαστούν οι κυριότερες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, οι οποίες πλήττον διάφορους τομείς της κοινωνικοοικονομικής δομής μίας χώρας. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η επίδραση που μπορεί να έχει μία οικονομική κρίση για την ίδια την κοινωνία, για διάφορους δείκτες, όπως είναι το λιανικό εμπόριο, η κατανάλωση, η απασχόληση, καθώς και σε τομείς όπως είναι η ψυχική υγεία των ανθρώπων, η εξέλιξη της εκπαίδευσης, οι επιπτώσεις στον τουρισμό και το περιβάλλον, κ.λπ.

Τέλος, παρουσιάζονται και ορισμένες προτάσεις αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης, οι οποίες πολλές φορές υιοθετούνται από τους αρμόδιους φορείς – κυβερνήσεις χωρών.

2.1 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Για κάθε ανεπτυγμένη και αναπτυσσόμενη κοινωνία, η ομαλή μετάβαση από το σχολείο στην αγορά εργασίας αποτελεί ένα πολύ σημαντικό ζήτημα στο οποίο βασίζονται οι κοινωνίες για την εξέλιξή τους και την διατήρηση της κοινωνικής τους ευημερίας.⁸

Η απασχόληση αποτελεί έναν από τους βασικότερους παράγοντες προκειμένου μία κοινωνία να ευημερεί και να μην υπάρχουν προβλήματα μειωμένης οικονομικής δραστηριότητας. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη της απασχόλησης από το 1995 έως και το 2015 για το σύνολο της χώρας μας.

<i>Πίνακας 2.1</i>				
<i>Η απασχόληση στην Ελλάδα από το 1995 έως το 2015</i>				
<i>Έτος</i>	<i>Άτομα</i>		<i>Έτος</i>	<i>Άτομα</i>
1995	Σύνολο	4.156.339	2005	4.646.871
	Μισθωτοί	2.476.472		2.956.672
1996	Σύνολο	4.132.657	2006	4.731.335

⁸ Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2011, Δελτίο Τύπου: Έρευνα για την είσοδο των νέων στην αγορά εργασίας

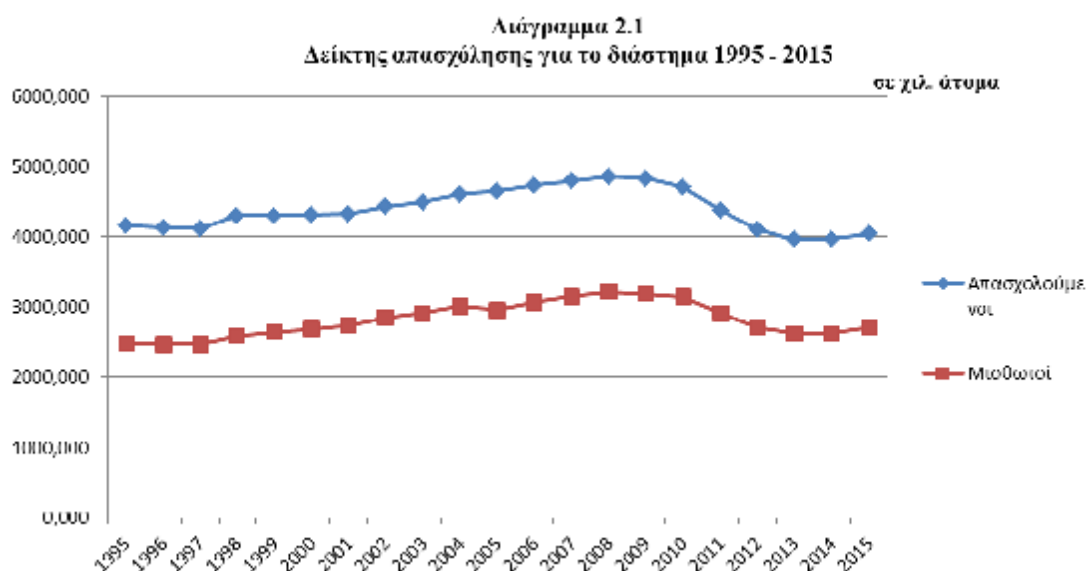
	Μισθωτοί	2.468.318		3.069.856
1997	Σύνολο	4.116.423	2007	4.795.069
	Μισθωτοί	2.472.489		3.151.158
1998	Σύνολο	4.297.270	2008	4.856.363
	Μισθωτοί	2.590.108		3.214.832
1999	Σύνολο	4.298.694	2009	4.829.003
	Μισθωτοί	2.644.828		3.190.806
2000	Σύνολο	4.312.785	2010	4.705.483
	Μισθωτοί	2.683.887		3.150.008
2001	Σύνολο	4.328.380	2011	4.381.819
	Μισθωτοί	2.740.527		2.919.753
2002	Σύνολο	4.434.288	2012	4.105.223
	Μισθωτοί	2.852.673		2.715.742
2003	Σύνολο	4.495.681	2013	3.957.225
	Μισθωτοί	2.916.122		2.621.745
2004	Σύνολο	4.604.092	2014	3.962.604
	Μισθωτοί	3.013.883		2.625.183
			2015	4.038.676
				2.709.388

Από τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνεται ότι οι απασχολούμενοι στην χώρα μας είναι περίπου 4 εκατομμύρια άτομα. Το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολούμενων αποτελείται από τους μισθωτούς, ενώ οι υπόλοιποι είναι οι ελεύθεροι επαγγελματίες / επιχειρηματίες.

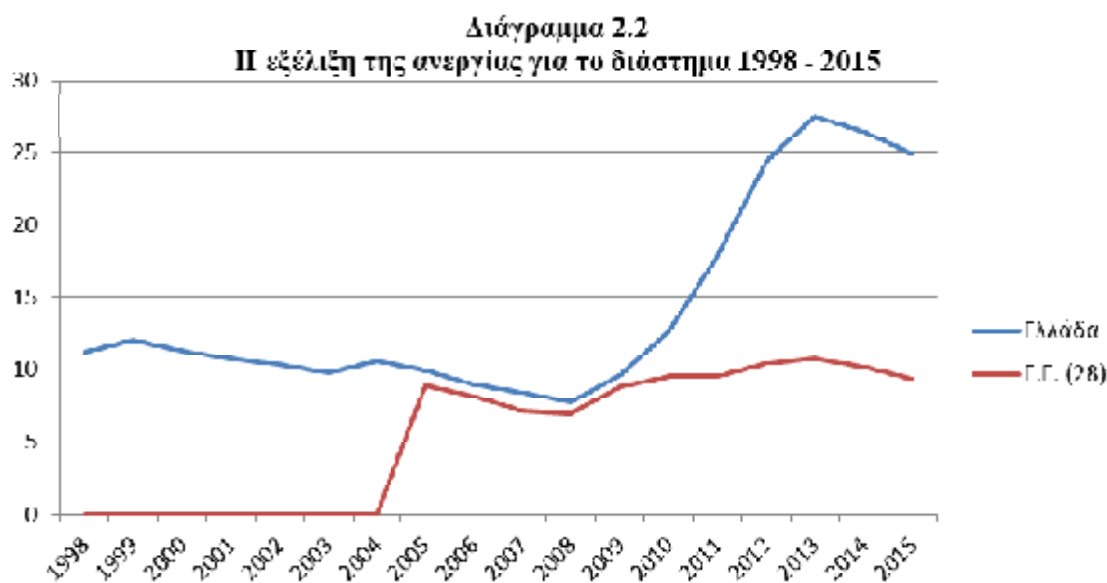
Η εξέλιξη της απασχόλησης μέχρι και το έτος 2008 είναι αυξανόμενη ανά έτος, ενώ από το 2009 αρχίζει να παρουσιάζει μία πτωτική πορεία. Ο κυριότερος λόγος που επηρέασε την συνολική απασχόληση της χώρας είναι η οικονομική αστάθεια που άρχισε να παρατηρείται. Από το 2008 και έπειτα άρχισαν να εμφανίζονται και τα πρώτα συμπτώματα της οικονομικής ύφεσης.

Ωστόσο, το έτος 2015 σημειώθηκε μία οριακή αύξηση της απασχόλησης σε σχέση με το 2014, κατά ένα ποσοστό περίπου 2%.

Την ίδια πορεία με την εξέλιξη της απασχόλησης ακολουθεί και η κατηγορία των μισθωτών.⁹ Στην συνέχεια ακολουθεί η διαγραμματική απεικόνιση της εξέλιξης της απασχόλησης για το συγκεκριμένο διάστημα.

Όσον αφορά την εξέλιξη της ανεργίας, αυτή παρουσιάζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί και αποτελεί ποσοστό επί του εργατικού δυναμικού της χώρας.

⁹ Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Απασχόληση <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL21/>

Παρατηρείται ότι από το 1998 έως και το 2008 ο δείκτης της ανεργίας παρουσίαζε μία μείωση, προσεγγίζοντας ολοένα και περισσότερο τον μέσο όρο του δείκτη ανεργίας των 28 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για το 2008 η ανεργία στην χώρα μας ανήλθε σε ποσοστό 7,76% επί του συνολικού εργατικού δυναμικού, ενώ ο αντίστοιχος μέσος δείκτης για τις χώρες ΕΕ-28 ήταν 6,96%.

Από το 2009 και έπειτα ο δείκτης της ανεργίας παρουσίαζε αυξητική πορεία και μάλιστα μεγαλύτερη σε σχέση με αυτή που παρουσίαζε ο δείκτης των χωρών της υπόλοιπης ΕΕ. Ενδεικτικά να αναφέρουμε ότι για το 2015, η ανεργία ανήλθε σε ποσοστό 25% περίπου, ενώ για τις χώρες της Ε.Ε. δεν ξεπέρασε το 10%.¹⁰

Από την εξέλιξη του δείκτη της ανεργίας διαπιστώνεται ότι η ύφεση που πλήττει την χώρα μας είναι βαθιά και έχει επηρεάσει σημαντικούς δείκτες της οικονομικής δραστηριότητας, έχοντας επιδράσεις και στην κοινωνική της δομή.

2.2 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

Προτού περιγράψουμε τις επιπτώσεις που έχει η οικονομική κρίση στο εμπόριο, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι με τον όρο του εμπορίου, εννοούνται τόσο οι οικονομικές συναλλαγές μεταξύ των επιχειρήσεων και των ατόμων – πελατών (λιανικό εμπόριο), όσο και μεταξύ των επιχειρήσεων (χονδρικό εμπόριο).

Το χονδρικό εμπόριο αποτελεί την κατάσταση που παρεμβάλλεται μεταξύ της διενέργειας μίας οικονομικής συναλλαγής απευθείας από τον παραγωγό στον καταναλωτή. Το λιανικό εμπόριο αποτελεί το τελευταίο στάδιο προτού ένα προϊόν φτάσει στον τελικό καταναλωτή.

Η εξέλιξη του χονδρικού και λιανικού εμπορίου ακολουθεί παρόμοια πορεία στην διάρκεια των ετών, καθώς και οι δύο δείκτες επηρεάζονται παράλληλα με την οικονομική δραστηριότητα της χώρας.

Σύμφωνα με έρευνες της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, ο δείκτης του κύκλου εργασιών στο εμπόριο και συγκεκριμένα, το λιανικό εμπόριο παρουσιάζει μία πτωτική πορεία τα τελευταία χρόνια.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη του δείκτη του λιανικού εμπορίου, για το διάστημα από το 2000 έως το 2015.

¹⁰ OECD, 2015, Employment Outlook, <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm>

Ο υπολογισμός του κύκλου εργασιών στο λιανικό εμπόριο έγινε με έτος βάσης το 2010. Από το παραπάνω διάγραμμα παρατηρείται ότι ο γενικός δείκτης του λιανικού εμπορίου μέχρι το 2008 παρουσίαζε μία αυξητική πορεία. Από το έτος 2009 και έπειτα παρουσιάζει πτώση. Παρόλο που η πτώση από το 2008 στο 2009 ανήλθε περίπου σε 10%, από το 2014 στο 2015, η πτώση που σημειώθηκε δεν ξεπέρασε το 3%.¹¹

Πίνακας 2.2

Η εξέλιξη του λιανικού εμπορίου ανά κλάδο, για το διάστημα 2004 έως το 2015

έτος βάσης 2010

Έτος	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Γενικός δείκτης (πλην καυσίμων)</i>	89,3	94,6	104,9	110,8	113,2	105,2	100,0	92,3	81,8	74,8	74,1	73,5
<i>Καταστήματα ειδών διατροφής</i>	80,2	84,9	96,0	101,2	105,9	102,3	100,0	97,5	90,0	82,8	82,1	80,8
<i>Λοιπά καταστήματα</i>	97,9	103,8	113,8	120,3	120,6	108,4	100,0	86,8	73,3	66,7	65,9	65,7

¹¹ Ελληνική Στατιστική Αρχή, Μάρτιος 2016, Λιανικό Εμπόριο (Δείκτης Κύκλου Εργασιών και Δείκτης Όγκου)

<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/DKT39/>

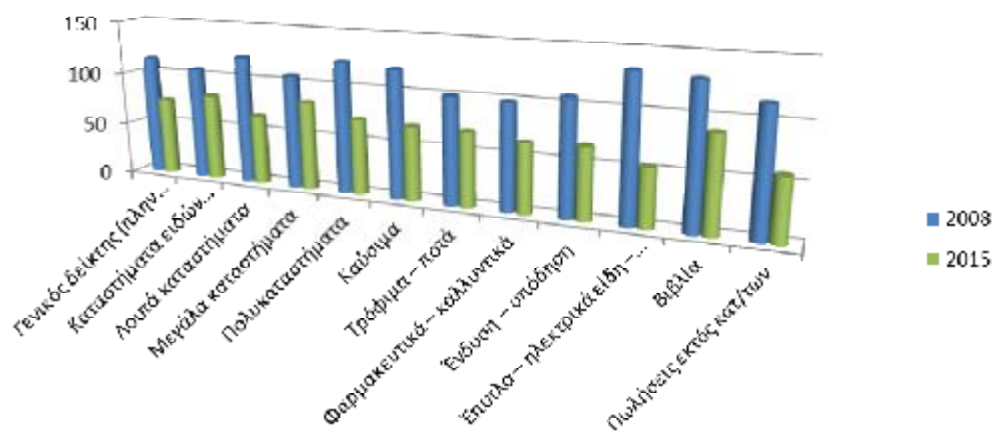
<i>Μεγάλα καταστήματα</i>	78,4	83,4	95,6	101,4	106,9	102,4	100,0	99,3	92,3	84,1	83,9	82,7
<i>Πολυκαταστήματα</i>	90,7	95,1	114,0	119,1	123,4	111,8	100,0	102,2	96,5	83,6	75,8	71,7
<i>Καύσιμα</i>	68,7	80,0	92,4	94,0	120,1	79,6	100,0	95,6	86,5	80,0	78,7	69,5
<i>Τρόφιμα – ποτά</i>	90,1	93,0	98,0	100,2	100,1	101,4	100,0	88,3	77,3	76,1	71,1	69,6
<i>Φαρμακευτικά – καλλυντικά</i>	83,3	88,7	91,9	94,5	99,0	102,6	100,0	88,9	76,3	64,6	66,0	64,7
<i>Ένδυση – υπόδηση</i>	97,3	103,0	106,4	110,8	107,6	111,7	100,0	80,2	64,4	62,5	63,9	66,5
<i>Έπιπλα – ηλεκτρικά είδη – οικιακός εξοπλισμός</i>	104,2	109,6	128,9	138,5	133,7	114,7	100,0	82,9	67,4	60,8	57,7	53,9
<i>Βιβλία</i>	106,5	112,7	118,2	127,7	130,6	102,5	100,0	94,2	82,8	81,2	83,9	88,2
<i>Πωλήσεις εκτός κατ/των</i>	101,3	102,4	105,1	108,1	114,9	110,5	100,0	72,2	57,0	56,2	57,6	58,1

Παρατηρείται ότι, οι κλάδοι που έχουν πληγεί περισσότερο από την ύφεση της χώρας είναι αυτοί των επίπλων και ειδών οικιακής χρήσης, ο φαρμακευτικός κλάδος, καθώς και ο κλάδος της ένδυσης και υπόδησης. Από την άλλη πλευρά τα καταστήματα ειδών διατροφής και τα μεγάλα καταστήματα, παρόλο που έχουν σημειώσει και αυτά μείωση του κύκλου εργασιών τους, διαθέτουν ένα αρκετά μεγάλο μερίδιο του κλάδου.

Ο λόγος για τον οποίο τα μεγάλα καταστήματα έχουν διατηρήσει υψηλά επίπεδα στον κύκλο εργασιών τους είναι ότι, ο κλάδος έχει αποκτήσει μία ιδιαίτερα ανταγωνιστική διάσταση με αποτέλεσμα να υπάρχει η δυνατότητα δημιουργίας αλυσίδων αξίας, αλλά και οικονομιών κλίμακας, οι οποίες τους παρέχουν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τις μικρότερες επιχειρήσεις. Η δυνατότητα πώλησης μεγάλου εύρους προϊόντων για κάθε επίπεδο εισοδήματος, καθιστά ένα πολυκατάστημα πολύ ισχυρό ανταγωνιστή μέσα στον κλάδο, καθώς με αυτόν τον τρόπο έχει την ευχέρεια ανάληψης διάφορων στρατηγικών μάρκετινγκ που δεν μπορούν να ακολουθήσουν τα μικρότερα καταστήματα πώλησης.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη του λιανικού εμπορίου ανά κλάδο για τα έτη 2008 και 2015.

Διάγραμμα 2.4
Ο κύκλος εργασιών ανά κλάδο για τα έτη 2008, 2015

Το 2008 ήταν το έτος με τον υψηλότερο δείκτη σχεδόν για όλους τους κλάδους του λιανικού εμπορίου. Σε σχέση με το 2015 παρατηρείται σημαντική μείωση σε όλους τους τομείς. Διαπιστώνεται ωστόσο ότι η μείωση σε ορισμένους κλάδους, όπως χαρακτηριστικά είναι ο κλάδος των ηλεκτρικών ειδών και ένδυσης – υπόδησης, είναι μεγαλύτερη συγκριτικά με τους κλάδους των μεγάλων καταστημάτων και καταστημάτων ειδών διατροφής.¹²

Στο σημείο αυτό να σημειώσουμε ότι το εμπόριο αποτελεί έναν βασικό πυλώνα για την οικονομική δραστηριότητα και εξέλιξη της χώρας. Το εμπόριο αποτελεί τον σημαντικότερο τομέα απασχόλησης του εργατικού δυναμικού της χώρας και επομένως, κάθε εξέλιξη στον τομέα του εμπορίου, θα έχει αντίκτυπο στην συνολική οικονομική δραστηριότητα της χώρας.

Ένας από τους δείκτες που είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την εξέλιξη του εμπορίου, είναι αυτός της κατανάλωσης. Ο δείκτης της κατανάλωσης επηρεάζει και επηρεάζεται άμεσα από τον δείκτη του εμπορίου. Όπως ήδη αναφέρθηκε, το εμπόριο αποτελεί βασικό πυλώνα απασχόλησης του εργατικού δυναμικού. Επομένως, η κατανάλωση επηρεάζεται άμεσα, είτε θετικά, είτε αρνητικά από τις τάσεις που ακολουθεί ο κύκλος εργασιών του εμπορίου. Από την άλλη πλευρά, ο δείκτης της

¹² Ελληνική Στατιστική Αρχή, Μάρτιος 2016, Λιανικό Εμπόριο (Δείκτης Κύκλου Εργασιών και Δείκτης Όγκου)
[http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/DKT39/-](http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/DKT39/)

κατανάλωσης επηρεάζει το εμπόριο, καθώς η μειωμένη κατανάλωσης δημιουργεί οικονομική δυσχέρεια στην κοινωνία.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί, παρουσιάζεται η πραγματική ετήσια κατανάλωση για το διάστημα από το 1995, έως το 2015.¹³

Διαπιστώνεται λοιπόν ότι, μέχρι το 2008 η πορεία του δείκτη της κατανάλωσης συμπίπτει με την τάση που ακολουθεί ο δείκτης του εμπορίου, ενώ αντίστοιχα, από το 2009 και έπειτα, παρουσιάζεται μία πτωτική πορεία. Ωστόσο, για την τριετία 2013 – 2015, ο δείκτης της πραγματικής ετήσιας κατανάλωσης παρόλο που σημειώνει οριακή πτώση, έχει σταθεροποιηθεί περίπου στα 140 δις €

2.3 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

Η οικονομική ύφεση έχει αντίκτυπο και στον τομέα της υγείας. Σε χώρες όπου η οικονομική δραστηριότητα είναι μειωμένη, το εισόδημα είναι χαμηλό με αποτέλεσμα να παρατηρούνται φαινόμενα μειωμένης καταναλωτικής ζήτησης, μικρότερου ποσοστού επενδύσεων, αύξησης της ανεργίας, κ.λπ.

Όλοι αυτοί οι παράγοντες έχουν αντίκτυπο στην ψυχική υγεία των ανθρώπων. Σε αυτά τα πλαίσια έχουν πραγματοποιηθεί πολλές μελέτες, προκειμένου να

¹³ Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Τελική Κατανάλωση <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL39/->

διαπιστωθεί η σχέση της ανεργίας με την υγεία. Έχει αποδειχθεί ότι τα άτομα με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο τα οποία δεν εργάζονται, παρουσιάζουν 25% υψηλότερο ποσοστό θνησιμότητας από άτομα που βρίσκονται στην ίδια κοινωνική δομή και εργάζονται. Επιπλέον, έχει διαπιστωθεί ότι τα άτομα με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο στην παιδική ηλικία, παρουσιάζουν σχεδόν διπλάσιο ποσοστό εμφάνισης συνδρόμου κατάθλιψης, σε σχέση με άτομα που βρίσκονται σε υψηλότερο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο.

Γενικότερα, οι παράγοντες που φαίνεται να επηρεάζουν την σχέση μεταξύ της ανεργίας και της ψυχικής υγείας, είναι το φύλο, το επαγγελματικό status, η χώρα διαμονής, αλλά και η διάρκεια ανεργίας. Σε χώρες όπου υπάρχει μεγάλη ανισότητα στην κατανομή του εισοδήματος, αλλά και ανύπαρκτα ή αδύναμα συστήματα για την προστασία των πολιτών, οι επιπτώσεις στην ψυχική υγεία τους, είναι μεγαλύτερες και σημαντικότερες σε σχέση με χώρες που υπάρχει μία πιο ίση κατανομή του εισοδήματος, ή δομές κοινωνικής πρόνοιας. Από την άλλη πλευρά, η εύρεση εργασίας μετά από ένα διάστημα μακροχρόνιας ανεργίας αποτελεί τον πρωταρχικό παράγοντα για την βελτίωση της ψυχικής υγείας ενός ατόμου.

Οι ψυχικές διαταραχές και ιδιαίτερα οι συναισθηματικές, κρίνονται πολύ σημαντικές για την δημόσια υγεία, καθώς κατατάσσονται στις πρώτες αιτίες που προκαλούν σημαντική μείωση της λειτουργικότητας των ανθρώπων. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, μέχρι το 2020, οι ψυχικές διαταραχές θα αποτελούν τις δεύτερες σε συχνότητα διαταραχές, μετά την ισχαιμική καρδιοπάθεια.

Στο σημείο αυτό να σημειώσουμε ότι, σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε 26 χώρες της Ευρώπης, για το διάστημα από το 1970 έως το 2006, διαπιστώθηκε ότι, κάθε αύξηση 1% στην ανεργία υπήρχε αύξηση 0,8% στις αυτοκτονίες, στις ηλικίες κάτω των 65 ετών, καθώς και αύξηση 0,8% στις ανθρωποκτονίες. Επίσης, αύξηση πάνω από 3% στην ανεργία παρουσίασε αντίστοιχα ακόμη μεγαλύτερη επίδραση στις αυτοκτονίες (αύξηση μεγαλύτερη 4%), στις ηλικίες κάτω των 65 ετών, καθώς και στους θανάτους από χρήση αλκοόλ. Επιπλέον, διαπιστώθηκε ότι τα αυξανόμενα ποσοστά ανεργίας δεν είχαν καμία επίπτωση στο ποσοστό των αυτοκτονιών όταν υλοποιούνταν δαπάνες σε ενεργά προγράμματα στήριξης της αγοράς εργασίας, τμη στόχο την διατήρηση θέσεων εργασίας και την επανένταξη των ανέργων.

Όσον αφορά την συσχέτιση της οικονομικής κρίσης και των επιπτώσεων στην ψυχική υγεία για την χώρα μας, έχει διαπιστωθεί ότι, οι δείκτες ψυχικής υγείας που φάνηκε να έχουν σημαντική συσχέτιση με τους οικονομικούς δείκτες είναι: οι

επισκέψεις σε τακτικά εξωτερικά ιατρεία και τμήματα επειγόντων ψυχιατρικών κλινικών, οι αυτοκτονίες, οι ανθρωποκτονίες και ο αριθμός διαζυγίων.¹⁴

2.4 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η οικονομική κρίση, έχει σημειώσει επιπτώσεις και στον τομέα της εκπαίδευσης. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης σε διάφορους τομείς, πέρα των οικονομικών δεικτών, καθιστούν την ύφεση όχι μόνο οικονομική, αλλά κοινωνική, θεσμική και πολιτική. Η ανάγκη για μείωση των δαπανών από τον κρατικό προϋπολογισμό έχει επιφέρει περικοπές των δαπανών σε διάφορους βασικούς τομείς μίας χώρας, όπως είναι και η εκπαίδευση. Η εκπαίδευση αποτελεί βασικό τομέα κάθε κοινωνίας και απαραίτητο στοιχείο για την ανάπτυξη μίας χώρας.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, οι δαπάνες για την εκπαίδευση έχουν μειωθεί περίπου κατά 38% από το 2009 έως το 2015, ενώ έχει εκτιμηθεί περαιτέρω μείωση για τα έτη που ακολουθούν.

Οι επιπτώσεις της κρίσης στην εκπαίδευση, καλύπτουν όλο το φάσμα αυτής και όχι μόνο μία μερίδα ανθρώπων που σχετίζονται με τον κλάδο. Αρχικά να σημειωθεί ότι, οι σχολικές μονάδες έχουν συρρικνωθεί κατά 2.000 με αποτέλεσμα οι τάξεις να αριθμούν περισσότερους μαθητές, κάνοντας δυσκολότερο το έργο των καθηγητών – δασκάλων για εκμάθηση της γνώσης. Πρόκειται για τη πρώτη και καθοριστική επίπτωση στον τομέα της εκπαίδευσης. Σε πολλές περιπτώσεις τα σχολεία που έπαψαν να λειτουργούν, βρίσκονταν σε χωριά με αποτέλεσμα οι μαθητές να αναγκάζονται να μεταβαίνουν στο πλησιέστερο σχολείο. Οι δαπάνες για την μεταφορά των μαθητών δεν υφίστανται πλέον και δεδομένης της οικονομικής δυσχέρειας των νοικοκυριών, υπάρχει ένα ποσοστό μαθητών, ιδιαίτερα σε χωριά και κωμοπόλεις, που σταματούν το σχολείο, πριν καν ολοκληρώσουν την υποχρεωτική εκπαίδευση. Σύμφωνα με έρευνα της ΕΛΣΤΑΤ, την τελευταία πενταετία ο αριθμός των ατόμων που δεν πηγαίνουν σχολείο, είναι μεγαλύτερο από 11% και σημειώνει αυξητική πορεία. Παράλληλα, στο σχολείο παρατηρούνται πλέον φαινόμενα υποσιτισμού και αύξηση των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων των μαθητών, ως απόρροια των δυσμενών κοινωνικοοικονομικών συνθηκών.

¹⁴ Ευθυμίου Κ., Αργαλιά Ε., Κασκαμπά Ε., Μακρή Α., 2013, Οικονομική κρίση και ψυχική υγεία. Τι γνωρίζουμε για την σημερινή κατάσταση στην Ελλάδα; Εγκέφαλος 50, 22-30

Μία ακόμη επίπτωση για τους μαθητές είναι το γεγονός ότι πολλοί εκπαιδευτικοί οργανισμοί, όπως είναι ο Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων, καταργήθηκαν, με αποτελέσματα να έχει δημιουργηθεί πολύ μεγάλο πρόβλημα με τα βιβλία και το διαμοιρασμό τους στα παιδιά κατά την αρχή κάθε σχολικής χρονιάς.

Πέρα από τους μαθητές που έχουν πληγεί ιδιαίτερα, πλήγμα έχει δεχθεί και ο κλάδος των εκπαιδευτικών. Στο σημείο αυτό να σημειώσουμε ότι κατά τα τελευταία έτη έχει μειωθεί ο αριθμός τους κατά 30%, οι αποδοχές τους έχουν σημειώσει μείωση περίπου 45%, ενώ οι προσλήψεις έχουν μειωθεί στο ποσοστό του 87%. Σημαντική επιπλέον επίπτωση της παρατεταμένης ύφεσης της οικονομίας είναι η κατάργηση των διαφόρων ειδικοτήτων, η μείωση του διδακτικού ωραρίου, καθώς και η αύξηση των ορίων ηλικίας των εκπαιδευτικών.

Όσον αφορά τον χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης σχετίζονται με την σημαντική μείωση των κρατικών δαπανών προς τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς και η συγχώνευση – κατάργηση πολλών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.¹⁵

Όλες οι παραπάνω μονάδες – ομάδες πληθυσμού, αποτελούν κοινωνικές ομάδες στις οποίες έχει επιπτώσεις η μειωμένη οικονομική δραστηριότητα της χώρας.

Όσον αφορά την σχέση μεταξύ της ανεργίας και του επιπέδου εκπαίδευσης, σύμφωνα με έρευνες, έχει υπολογιστεί ότι, για το Δ' τρίμηνο του 2015 το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται σε όσους δεν έχουν πάει καθόλου σχολείο (45,6%). Τα χαμηλότερα ποσοστά παρατηρούνται σε όσους έχουν διδακτορικό ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (13,7%) και στους πτυχιούχους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (19,6%).¹⁶

2.5 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Ο κλάδος του τουρισμού και η οικονομική δραστηριότητα μίας χώρας είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι μεταξύ τους, ειδικότερα όταν πρόκειται για ανεπτυγμένες χώρες. Στην περίπτωση της χώρας μας, η οικονομική δραστηριότητα και η

¹⁵ Ζώνιου-Σιδέρη Αθηνά, 2014, Διάλεξη με θέμα «Η ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα στην εποχή της οικονομικής κρίσης: μια κριτική τοποθέτηση» <http://www.zougla.gr/omogenia/article/i-epiptosis-tis-ikonomiki-krisis-stin-eliniki-pedia>

¹⁶ Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2016, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού: Δ' Τρίμηνο 2015

κοινωνικοοικονομική της δομή επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τις εξελίξεις στον τουριστικό κλάδο και, ο τουριστικός κλάδος επηρεάζεται από την οικονομική κατάσταση της χώρας μας. Κάθε μεταβολή στην ροή της οικονομικής δραστηριότητας ή στους δείκτες του τουρισμού, επιφέρει τα αντίστοιχα αποτελέσματα και στο σύνολο της οικονομίας.

Οι λόγοι για τους οποίους ο τουρισμός διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη μίας οικονομίας είναι πολλοί και σημαντικοί. Ενδεικτικά να αναφέρουμε ότι, ο τουριστικός κλάδος συμβάλλει καθοριστικά στην προσέλκυση επενδύσεων και την πραγματοποίηση δημοσίων δαπανών για την δημιουργία των απαραίτητων υποδομών στην χώρα. Κάτι τέτοιο έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της απασχόλησης για την εκτέλεση των εργασιών και επομένως την αύξηση του εισοδήματος, η οποία στην συνέχεια συμβάλλει στην αύξηση της κατανάλωσης και των επενδύσεων. Αναφορικά με την εκτέλεση των έργων, εννοούνται οι δράσεις για την δημιουργία δρόμων, λιμανιών, χώρων αναψυχής, αξιοποίησης φυσικών πόρων, κ.λπ.

Σύμφωνα με έρευνες της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, αλλά και του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, η συμβολή των εσόδων του τουριστικού κλάδου στο ΑΕΠ της χώρας είναι κατά μέσο όρο στο 15% για κάθε έτος.

Οι άμεσες επιπτώσεις που μπορεί να έχει ο τουρισμός στο σύνολο της οικονομίας, μπορούν να χαρακτηριστούν ως εξής:

- Η τουριστική δραστηριότητα, ειδικότερα στην χώρα μας, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την δημιουργία θέσεων εργασίας.
- Ο τουριστικός κλάδος συμβάλλει καθοριστικά στην εξέλιξη του δείκτη της κατανάλωσης.
- Μέσω του τουρισμού πραγματοποιούνται διεθνείς συναλλαγές, διαμορφώνοντας σε πολύ μεγάλο βαθμό το ισοζύγιο πληρωμών.

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι η πορεία του τουριστικού κλάδου επηρεάζει σημαντικά το σύνολο της κοινωνικής ευημερίας και οικονομικής δραστηριότητας της χώρας,

Από την άλλη πλευρά, οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που επικρατούν στην χώρα μας, επηρεάζουν και αυτές με την σειρά τους την εξέλιξη του τουρισμού και την προσέλκυση επισκεπτών.

Από τις αρχές του 2008 οπότε και η οικονομία της χώρας μας ήρθε αντιμέτωπη με την παγκόσμια οικονομική κρίση που ξέσπασε από το 2007 στις Η.Π.Α., ο κλάδος του τουρισμού άρχισε να παρουσιάζει πτωτική πορεία. Ο λόγος για τον οποίο συνέβη

κάτι τέτοιο είναι ότι, η κρίση που είχε προκληθεί είχε χρηματοπιστωτικό χαρακτήρα με αποτέλεσμα το κόστος του χρήματος να αυξηθεί. Κάτι τέτοιο είχε ως απόρροια την αύξηση της ανταγωνιστικότητας στον κλάδο του τουρισμού από άλλες χώρες (γειτονικές), οι οποίες μπορούσαν να παρέχουν παρόμοια τουριστικά πακέτα προς τους επισκέπτες. Η δυνατότητα παροχής του τουριστικού προϊόντος σε πολύ χαμηλότερη τιμή συγκριτικά με την χώρα μας, είχε ως αποτέλεσμα, την πληγή ενός από τους σημαντικότερους κλάδους της οικονομίας και ενός κλάδου που αποτελεί έναν εκ των δύο κλάδων για ανάκαμψη της συνολικής δραστηριότητας.

Συμπεραίνεται λοιπόν ότι, η εξέλιξη σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο, προκαλεί αντίστοιχες τάσεις και στον τομέα του τουρισμού.¹⁷ Χαρακτηριστικά να αναφέρουμε ότι την καλοκαιρινή περίοδο 2015 όπου πραγματοποιήθηκαν τα capital controls, η κατάσταση της χώρας ήταν πολύ ρευστή με αποτέλεσμα να επηρεαστεί και ο τουρισμός. Πιο συγκεκριμένα, αμέσως μετά την εμφάνιση των capital control, παρατηρήθηκαν και οι πρώτες ακυρώσεις από ξένους αλλά και εγχώριους τουρίστες που προγραμματίζαν τις διακοπές τους. Διάφορα υπουργεία Εξωτερικών χωρών, όπως της Βρετανίας, Γερμανίας, Ολλανδίας, Βελγίου, εξέδωσαν ταξιδιωτικές συστάσεις προς τους πολίτες τους που είχαν προγραμματίσει τις διακοπές τους στην χώρα μας, ώστε να πληρώνουν με πιστωτικές κάρτες και να έχουν αρκετά χρήματα σε ρευστά, ώστε να μην αντιμετωπίσουν προβλήματα. Διάφορα ταξιδιωτικά γραφεία ακύρωσαν τα προγραμματισμένα ταξίδια τους προς την χώρα μας.¹⁸

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειώσουμε ότι ο τουρισμός αποτελεί σημαντικό παράγοντα όχι μόνο για το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας μας, αλλά και για την πόλη της Πάτρας. Πέρα από το κλασσικό τουριστικό προϊόν της χώρας μας, που είναι το τρίπτυχο «ήλιος – θάλασσα – καλοκαίρι», υπάρχουν και άλλα είδη τουρισμού τα οποία μπορούν να βρουν αντίκτυπο στην πόλη, όπως είναι:

- Ø Ο τουρισμός πόλεων: Ο τουρισμός πόλεων αναφέρεται σε διακοπές τριών ή τεσσάρων ημερών σε μεγάλες πόλεις, κατά τη διάρκεια των οποίων ο επισκέπτης συνδυάζει πολιτισμικές δραστηριότητες με τις αστικές δραστηριότητες που προσφέρει ο κάθε προορισμός. Αποτελεί πηγή

¹⁷ Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 2015, Τάσεις της Τουριστικής Κίνησης 2008-2015

OECD, 2016, OECD Tourism Trends and Policies 2016

¹⁸ <http://www.kathimerini.gr/821368/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/oi-prwtes-epiptwseis-ston-toyrismo>

τουριστικών εσόδων καθ' όλη την διάρκεια του έτους, και έχει συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη πολλών πόλεων της Ευρώπης και της Ασίας.

- Ø Πολιτισμικός και θρησκευτικός τουρισμός: Η Ελλάδα είναι μία από τις πλουσιότερες χώρες στην Ευρώπη ως προς την σπουδαιότητα και το πλήθος των ιστορικών μνημείων. Στην χώρα μας, υπάρχουν 17 μνημεία «Παγκόσμιας Κληρονομιάς», σημαντικός αριθμός μουσείων, μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, καθώς και πολλές εκκλησίες και σημεία θρησκευτικού ενδιαφέροντος, γεγονός που την τοποθετεί μέσα στην πρώτη δεκάδα των προορισμών με ιστορική και πολιτισμική σημασία.
- Ø Ιατρικός τουρισμός: Η ανάγκη για την παροχή υψηλής ποιότητας ιατρικής περίθαλψης με ανταγωνιστικές τιμές σε ένα φιλόξενο περιβάλλον, οδήγησε στην ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού, ο οποίος για πολλές χώρες αποτελεί σημαντική πηγή εισοδήματος και συμβάλει ενεργά στην οικονομική τους ανάπτυξη.
- Ø Συνεδριακός τουρισμός: Η αγορά του Συνεδριακού Τουρισμού είναι εξέχουσας σημασίας για την Ελληνική Οικονομία, τόσο για την Προστιθέμενη Αξία που δημιουργεί, όσο και για την εξαιρετική συμβολή της σε άλλες μορφές τουρισμού, εισάγοντας έναν σημαντικό αριθμό εταιρικών/κυβερνητικών αντιπροσώπων και επαγγελματιών σε μια μεγάλη γκάμα νέων προορισμών, τους οποίους μπορεί αργότερα να τους επιλέξουν για διακοπές αναψυχής.¹⁹

2.6 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Οι σχέσεις μεταξύ της εργασίας και των όρων εργασίας, αποτελούν μείζον θέμα για κάθε χώρα σε περίοδο οικονομικής κρίσης και όχι μόνο. Οι εργασιακές σχέσεις αποτελούν ένα μέρος της κοινωνικοοικονομικής δομής μίας χώρας, το οποίο επηρεάζεται άμεσα και επηρεάζει το σύνολο της κοινωνικής ευημερίας. Ένα ικανοποιητικό επίπεδο κοινωνικής ευημερίας είναι αυτό που καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τους δείκτες όπως είναι οι επενδύσεις, η κατανάλωση, το εμπόριο, η εκπαίδευση, κ.λπ και εξαρτάται άμεσα από τις συνθήκες διαβίωσης των πολιτών.

¹⁹ <http://www.enterprisegreece.gov.gr/gr/ependytikoi-tomeis/toyrismos>

Μέχρι και το έτος 2010 οι συνθήκες των εργασιακών σχέσεων δεν είχαν επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από την οικονομική ύφεση στην οποία εισήλθε η οικονομία της χώρας. Κάτι τέτοιο είναι λογικό, καθώς οι επιπτώσεις μίας κρίσης στις εργασιακές σχέσεις εμφανίζεται ύστερα από ένα εύλογο χρονικό διάστημα, από την στιγμή που ξεκινάει η ύφεση της οικονομίας.

Σήμερα, οι εργασιακές σχέσεις έχουν αποκτήσει ιδιαίτερα ευέλικτο χαρακτήρα πλήττοντας τα δικαιώματα των εργαζομένων, με αποτέλεσμα να μειώνουν και το αίσθημα ευημερίας που απολάμβαναν κατά το παρελθόν. Χαρακτηριστικά να αναφέρουμε ότι την τελευταία τετραετία περίπου, οι δημόσιες δαπάνες για την εργασία και τους μισθούς έχουν μειωθεί σημαντικά, έχουν διευκολυνθεί οι απολύσεις των εργαζομένων, έχουν μειωθεί τα όρια των μισθών σύμφωνα με τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας, τα ωράρια εργασίας έχουν καταστεί πιο ευέλικτα, κ.λπ.

Οι αλλαγές αυτές είναι το αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης στον τομέα των εργασιακών σχέσεων. Στην ουσία πρόκειται για αρνητικές επιδράσεις στο σύνολο της απασχόλησης. Όπως γίνεται αντιληπτό, οι δείκτες της απασχόλησης, των εργασιακών σχέσεων και της οικονομικής δραστηριότητας, είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι μεταξύ τους και ακολουθούν την ίδια πορεία. Εν συνεχεία, επηρεάζονται και άλλοι δείκτες, με κυριότερους αυτούς της κατανάλωσης και επενδύσεων, όπως και του εμπορίου, μειώνοντας το επίπεδο της κοινωνικής ευημερίας κάθε χώρας.

Παρόλο που στην θεωρία των εργασιακών σχέσεων, η χρήση ευέλικτων πρακτικών στις μορφές απασχόλησης και των αμοιβών, έχει ως στόχο την αντιμετώπιση της ανεργίας, την αύξηση της απασχόλησης και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, κάτι τέτοιο δεν ισχύει στην πραγματικότητα. Μέσα στα τελευταία έτη, με την χρήση της συγκεκριμένης μεθόδου έχει παρατηρηθεί κατάτμηση της εργασίας, η ύπαρξη εργαζομένων διαφορετικών ταχυτήτων και ο περιορισμός της δράσης των συνδικαλιστικών οργανώσεων, με αποτέλεσμα να χαθούν πολλά από τα συμφέροντα και δικαιώματα του εργατικού δυναμικού.

Όπως ήδη αναφέρθηκε η εξέλιξη των εργασιακών σχέσεων επηρεάζει σημαντικά και την ικανοποίηση που απολαμβάνουν οι ίδιοι οι εργαζόμενοι μέσα από την παροχή της εργασίας τους. Σύμφωνα με έρευνες που έχουν διεξαχθεί έχει διαπιστωθεί ότι, οι εργασιακές σχέσεις έχουν επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από τις οικονομικές εξελίξεις της χώρας και τις ραγδαίες αλλαγές στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας.

Μεταξύ των συμπερασμάτων που έχουν διεξαχθεί από έρευνα για την σχέση εργασιακής ικανοποίησης και εργασίας, είναι το γεγονός ότι, οι περισσότεροι εργαζόμενοι συμμετέχουν σε εργατικά σωματεία για τον λόγο ότι είναι πολύ λίγο ικανοποιημένοι από την εργασία τους. Ο λόγος για τον οποίο συμμετέχουν σε εργατικά σωματεία είναι να διεκδικήσουν και να αποκτήσουν περισσότερα δικαιώματα, καλύτερο μισθό, συνθήκες εργασίας, κ.λπ.

Επιπλέον, έχει διαπιστωθεί ότι, οι εργαζόμενοι εάν γνώριζαν ότι θα απασχολούνταν σε μία εταιρία για μεγάλο χρονικό διάστημα (κατάσταση αντίθετη με την σημερινή δομή των εργασιακών σχέσεων), θα μπορούσαν να δεχθούν πολλούς συμβιβασμούς στην εργασία τους. Η προσωρινή εργασία αποτελεί έναν από τους παράγοντες που μειώνουν την ικανοποίηση των εργαζομένων. Χαρακτηριστικά να αναφέρουμε ότι, οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης έχουν χαμηλότερο αίσθημα εργασιακής ικανοποίησης, από αυτούς που εργάζονται σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης.

Τέλος, να σημειώσουμε ότι, εργαζόμενοι που έχουν υψηλό αίσθημα ικανοποίησης, έχει αποδειχθεί ότι, δουλεύουν υπερωρίες χωρίς να απαιτούν να πληρωθούν επιπλέον από την εταιρία. Ο λόγος είναι ότι, θεωρούν ότι οι υπερωρίες βοηθούν στο να υπάρχει μία μελλοντική εξέλιξη εντός της εταιρίας. Από την άλλη πλευρά, παρόλο που οι εργαζόμενοι δεν απαιτούν την πληρωμή των υπερωριών τους, έχει διαπιστωθεί ότι, οι υπερωρίες που δεν πληρώνονται μειώνουν την ικανοποίησή τους.²⁰

2.7 ΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Ένας ακόμη από τους τομείς που επηρεάζονται άμεσα από την οικονομική δραστηριότητα μίας χώρας είναι το περιβάλλον. Το περιβάλλον έχει οικονομική αξία και επομένως, μία οικονομική κρίση προκαλεί επιπτώσεις σε αυτό.

Αρχικά να αναφέρουμε ότι οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις είναι τόσο άμεσες, όσο και έμμεσες. Οι άμεσες συνέπειες, συνδέονται με το οικονομικό όφελος που επιφέρουν οι διάφορες δραστηριότητες γύρω από το περιβάλλον. Σε αυτές τις δραστηριότητες περιλαμβάνονται η ανακύκλωση, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας,

²⁰ Ασπιώτη Βασιλική, 2013, Εργασιακές σχέσεις και εργασιακή ικανοποίηση: Η περίπτωση του ΟΤΕ, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

κ.λπ. Η πρώτη άμεση συνέπεια που απορρέει από την μειωμένη οικονομική δραστηριότητα της χώρας, συνδέεται με την παράνομη υλοτομία, η οποία αποτελεί κίνδυνο για την διατήρηση του οικοσυστήματος. Η μειωμένη απασχόληση και η πτωτική πορεία των μισθών έχει ως αποτέλεσμα την μείωση της κατανάλωσης των καυσίμων που είναι απαραίτητα για την θέρμανση των πολιτών. Για τον λόγο αυτό, έχει αναπτυχθεί και αυξηθεί η δραστηριότητα της παράνομης υλοτομίας, η οποία παραβιάζει όλες τις περιβαλλοντικές νομοθεσίες και συνθήκες.

Πέρα από την υλοτομία, περιβαλλοντικές επιπτώσεις προκαλούν και ορισμένες βιομηχανίες που δραστηριοποιούνται στην χώρα μας και προκαλούν ρύπανση των υδάτων και του αέρα. Ο λόγος που συμβαίνει κάτι τέτοιο είναι η αδυναμία του κρατικού μηχανισμού να ελέγξει τις παραβιάσεις που γίνονται σε διάφορους τομείς και στην προκειμένη περίπτωση, σε περιβαλλοντικό επίπεδο.

Παρόλο που θα μπορούσαν να υιοθετηθούν πολιτικές για την προστασία του περιβάλλοντος, όταν μία χώρα αντιμετωπίζει οικονομικά προβλήματα, είναι πολύ δύσκολο να αναλάβει δράσεις για να αναστρέψει την κατάσταση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, οι οποίες σε περιόδους ύφεσης δεν αποτελούν προτεραιότητα ούτε για τον πολίτη, ούτε για το ίδιο το κράτος. Από την πλευρά του κράτους, σε πολλές περιπτώσεις, είναι πιθανό να δοθούν χρήματα για την προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αλλά οι δυσχερές οικονομικές συνθήκες μπορεί να απορροφήσουν τον προϋπολογισμό των συγκεκριμένων δράσεων, σε άλλους τομείς, που θεωρούνται «πιο σημαντικοί» από το περιβάλλον.

Πέρα από τις άμεσες συνέπειες της οικονομικής κρίσης στο περιβάλλον, υπάρχει και μία έμμεση συνέπεια, η οποία συνδέεται με την σωματική και ψυχική υγεία των πολιτών. Η κακή διαχείριση των περιβαλλοντικών πόρων και η διατάραξη του οικοσυστήματος, προκαλεί επιπτώσεις στον ίδιο τον άνθρωπο, τόσο στην σωματική, όσο και ψυχική υγεία. Οι επιπτώσεις που έχει το φυσικό περιβάλλον στην υγεία του ανθρώπου είναι καθοριστικές.²¹

2.8 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

²¹ Διαμαντόπουλος Χρήστος, 2015, Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στο περιβάλλον, <http://www.agrotypus.gr/index.asp?mod=articles&id=93132>

Ένας από τους βασικούς σκοπούς κάθε κοινωνίας είναι να αναπτύσσεται με ικανοποιητικούς ρυθμούς, έτσι ώστε να εξασφαλίζει την πλήρη ή σχεδόν πλήρη απασχόληση στο εργατικό δυναμικό και βελτιούμενο βιοτικό επίπεδο. Όπως ήδη αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, οι αποκλίσεις της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας από την μακροχρόνια πορεία της, αποκαλούνται οικονομικές διακυμάνσεις και αποτελούν πλήγματα τα οποία διακόπτουν την ομαλή εξέλιξη της δραστηριότητας και προκαλούν μετατοπίσεις των καμπυλών συνολικής ζήτησης και προσφοράς από την μακροχρόνια ισορροπία τους, επηρεάζοντας δείκτες όπως το γενικό επίπεδο τιμών, την απασχόληση, κ.λπ.

Η οικονομική πολιτική που ασκείται, αποσκοπεί στην άμβλυνση των οικονομικών κύκλων και των ανεπιθύμητων συνεπειών τους στην οικονομία. Οι σημαντικότερες συνιστώσες της σταθεροποιητικής πολιτικής της κυβέρνησης, όπως αποκαλείται, είναι η δημοσιονομική και νομισματική πολιτική.²² Η νομισματική πολιτική αξιολογεί τις γενικότερες συνθήκες ρευστότητας βάσει πληροφοριών για τις συνιστώσες και τους παράγοντες μεταβολής της ποσότητας χρήματος, ενώ στην περίπτωση της δημοσιονομικής πολιτικής χρησιμοποιούνται τα εργαλεία της φορολογίας και δημοσίων δαπανών, ανάλογα με τους στόχους κάθε πολιτικής και της φάσης στην οποία βρίσκεται μία οικονομία.²³

Παρόλο που στην άσκηση κάθε πολιτικής οι δείκτες και εργαλεία που χρησιμοποιούνται, διαφέρουν μεταξύ τους, οι στόχοι είναι κοινοί και σχετίζονται στην αύξηση της παραγωγικότητας και ανάπτυξης του οικονομικού συστήματος.

Πέρα όμως από την άσκηση οικονομικής πολιτικής, καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη της κοινωνικοοικονομικής δομής της χώρας, διαδραματίζει και η αύξηση της επιχειρηματικότητας. Προκειμένου μία οικονομία να αναπτυχθεί και εξελιχθεί θα πρέπει να δημιουργηθούν νέες και δυναμικές επενδυτικές ευκαιρίες, οι οποίες θα συμβάλλουν στον σχεδιασμό νέων προϊόντων τα οποία θα ικανοποιούν τις απαιτήσεις της διεθνούς ζήτησης. Σημαντικό ρόλο στην δημιουργία νέων προϊόντων διαδραματίζει η αναβάθμιση της τεχνολογικής ικανότητας κάθε επιχείρησης, δηλαδή, η ικανότητά της να χρησιμοποιεί την διαθέσιμη τεχνολογία με στόχο την βελτίωση της ανταγωνιστικής της θέσης. Η αποτελεσματική χρήση της τεχνολογίας από τις επιχειρήσεις τις επιτρέπει να βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση έναντι των

²² Προδρομίδης Κυπριανός, 2003, Αρχές Οικονομικής Πολιτικής, Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα

²³ <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/MonetaryPolicyEurosysteem/monetary.aspx>

ανταγωνιστών τους. Επίσης συμβάλλει στη συνεχή εξειδίκευση και στη βελτίωση των δεξιοτήτων εκ μέρους των ανθρωπίνων πόρων τους. Συνεπώς οι στρατηγικές ενίσχυσης της ελληνικής επιχειρηματικότητας μπορούν να εστιάσουν στην αναβάθμιση της χρήσης της τεχνολογίας, ώστε να ενισχυθεί η καινοτομία και κατά επέκταση την εξαγωγική προοπτική των ελληνικών επιχειρήσεων.

Με βάση τα παραπάνω, οι προτάσεις βελτίωσης των επιχειρήσεων, θα μπορούσαν να σχετίζονται με τις ακόλουθες δράσεις:

- ✓ Ενίσχυση των προγραμμάτων επιχορήγησης της νεανικής επιχειρηματικότητας, ώστε να μειώνεται σημαντικά το κόστος ίδρυσης μιας νέας επιχείρησης.
- ✓ Ενίσχυση των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν σύγχρονες τεχνολογίες.
- ✓ Βελτίωση των όρων εκπαίδευσης σχετικά με τους όρους λειτουργίας και ανάπτυξης των αγορών με τα ανώτατα πανεπιστημιακά και τεχνολογικά ιδρύματα να αναπτύσσουν πρωτεύοντα ρόλο.
- ✓ Σύνδεση της παρεχόμενης επιστημονικής γνώσης με τις ανάγκες της αγοράς.
- ✓ Σημαντικές παροχές προς τις εξαγωγικές επιχειρήσεις κυρίως μέσω διευκολύνσεων που αφορούν την επιστροφή του φόρου προστιθέμενης αξίας.
- ✓ Μείωση του Κόστους Συναλλαγών της Επιχείρησης τόσο στο Εξωτερικό όσο και στο Εσωτερικό Περιβάλλον. Μέσα από τεχνολογικές εφαρμογές πληροφορικής η σύγχρονη επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να συναλλάσσεται αποτελεσματικότερα, με τους εργαζόμενους, τους προμηθευτές, τους πιστωτές και φυσικά τους πελάτες της.

Συμπεραίνεται λοιπόν ότι, η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα προϋποθέτει την ύπαρξη των κατάλληλων υποδομών για την διαφοροποίηση και καινοτομία των νέων προϊόντων και υπηρεσιών ώστε να ανταπεξέλθουν στις διεθνείς αγορές, την αναβάθμιση της χρήσης τεχνολογιών παραγωγής, την συμβατότητα ενός δίκαιου φορολογικού συστήματος και την ενίσχυση της σύνδεσης μεταξύ εκπαίδευσης, έρευνας, επιχειρηματικότητας και αγοράς εργασίας.²⁴

²⁴ Μανασάκης Κωνσταντίνος, 2013, Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα κατά την διάρκεια της οικονομικής ύφεσης, Ελληνικό ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

3.1 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

Η πόλη της Πάτρας μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80 και αρχές της δεκαετίας του 1990, έζησε μία περίοδο βιομηχανικής ακμής και κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας.

Από τα τέλη του 18^{ου} αιώνα, οπότε και σηματοδοτείται η βιομηχανική επανάσταση τόσο στην Δυτική Ευρώπη όσο και στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, η Πάτρα, αποτέλεσε ένα κοινωνικοοικονομικό και πνευματικό κέντρο. Χαρακτηριστικό γνώρισμα της Βιομηχανικής Επανάστασης ήταν η δημιουργία βιομηχανικών μονάδων σε περιοχές στις οποίες υπήρχε επαρκές εργατικό δυναμικό προκειμένου το κόστος της εργασίας να είναι φθινό, η περιβαλλοντική φορολογία θα ήταν ελάχιστη έως μηδενική, θα υπήρχε δυνατότητα εύκολης πρόσβασης στις πρώτες ύλες, αλλά και στην γενικότερη προσβασιμότητα διάφορων ενδιαφερόμενων μερών, όπως είναι οι προμηθευτές, δίκτυα διανομής και πώλησης, κ.λπ.

Στα πλαίσια των παραπάνω προϋποθέσεων και δεδομένου ότι, η Πάτρα από γεωμορφολογικής άποψης αποτελεί σταυροδρόμι τόσο για την σύνδεση της νότιας με την υπόλοιπη χώρα, όσο και για την σύνδεση με την Δυτική Ευρώπη, η βιομηχανική ανάπτυξη της πόλης ήταν αναμενόμενη. Σημειώνεται ότι, οι πόλεις – λιμάνια συγκέντρωναν τις πιο ευνοϊκές δημογραφικές και συγκοινωνιακές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της βιομηχανίας.

Η δυνατότητα εισαγωγής πρώτων υλών, μηχανημάτων και βιομηχανικών προϊόντων, τα οποία δεν βρίσκονταν στην τοπική αγορά, σε συνδυασμό με τις εξαγωγές κυρίως τοπικών προϊόντων (σταφίδα κυρίως, βελανίδια, γλυκόριζα, κλπ), αποτέλεσαν παράγοντες οικονομικής ανάπτυξης της πόλης.

Η πόλη της Πάτρας αποτελεί από τότε το κύριο διαμετακομιστικό και εμπορικό κέντρο, καθώς είναι η πύλη της χώρας προς την Ευρώπη και μέσω του λιμανιού της διακινούνται μεγάλες ποσότητες εισαγωγίμων και εξαγωγίμων ευρωπαϊκών προϊόντων. Η σταφίδα αποτελεί για το λιμάνι της Πάτρας το κύριο εξαγωγίμο προϊόν, που προερχόταν από την ευρύτερη περιοχή Κορινθίας, Αχαΐας και Ηλείας.

Η ανάπτυξη της πόλης σε βιομηχανικό κέντρο, είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία μίας κοινωνίας με δομές και συνθήκες διαβίωσης σε αρκετά υψηλά ποσοστά. Οι δείκτες απασχόλησης και εισοδήματος ήταν ολοένα αυξανόμενοι και σε σύγκριση με το κόστος διαβίωσης, η πόλη της Πάτρας αποτελούσε τόπο εγκατάστασης μεγάλης μερίδας πληθυσμού. Στα πλεονεκτήματα της εκβιομηχάνισης της πόλης ήταν η εξειδίκευση σε όλα τα στάδια της παραγωγής, με αποτέλεσμα την ανάγκη για ανάπτυξη και του επιπέδου διανοήσης των πολιτών. Η Πάτρα αποτελούσε κέντρο επιχειρήσεων μέχρι και την δεκαετία του '90, η οποία ήταν η τελευταία δεκαετία για τον κλάδο της βιομηχανίας, τόσο για την ίδια την πόλη, όσο και για την υπόλοιπη χώρα.

Στο σημείο αυτό να αναφέρουμε ενδεικτικά ορισμένες από τις σημαντικότερες βιομηχανίες που δραστηριοποιήθηκαν στην πόλη της Πάτρας:

- Πειραϊκή – Πατραϊκή, 4.000 εργαζόμενοι,
- Χαρτοβιομηχανία Λαδόπουλου, 1.200 εργαζόμενοι,
- Ελλάς Α.Ε., 120 εργαζόμενοι,
- Καλτσοβιομηχανία Μάντισον, 250 εργαζόμενοι,
- Οινοποιία ΒΕΣΟ, 300 εργαζόμενοι,
- Ντρέσκο, 200 εργαζόμενοι,
- Μονάδα ενδυμάτων Ρετσίνα, 300 εργαζόμενοι.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί και σε προηγούμενο κεφάλαιο, η οικονομική δραστηριότητα κάθε περιοχής - κοινωνίας - χώρας, πραγματοποιεί κύκλους και διέρχεται από διάφορα στάδια. Έτσι και την περίπτωση της εκβιομηχάνισης και ανάπτυξης της πόλης, ακολουθεί η αποβιομηχάνιση. Πρόκειται για το φαινόμενο στο οποίο οι παραγωγικές εξελίξεις και η διαφοροποίηση της εργασίας, δημιουργούν κοινωνικές ανισότητες. Ο λόγος που συμβαίνει κάτι τέτοιο είναι ότι κατά την φάση της αποβιομηχάνισης μίας πόλης, σημειώνεται κατακόρυφη μείωση της βιομηχανικής απασχόλησης, έχοντας άμεση επίπτωση στην τοπική κοινωνία. Χαρακτηριστικά φαινόμενα είναι η αύξηση του ποσοστού της ανεργίας και της εγκληματικότητας. Όσον αφορά τις επιπτώσεις από την αποβιομηχάνιση της πόλης, είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι, υπάρχει μεγάλος αριθμός βιομηχανικών συγκροτημάτων τα οποία εγκαταλείπονται και παραμένουν ανενεργά. Στην περίπτωση της Πάτρας, οι επιπτώσεις από το στάδιο της αποβιομηχάνισης είναι εμφανείς, παρά τις αποτυχημένες προσπάθειες για διατήρηση των κτιριακών εγκαταστάσεων των

μονάδων. Ένα ακόμη ζήτημα από την εγκατάλειψη των βιομηχανικών μονάδων είναι η δημιουργία κενών χώρων κατά την αστική ανάπτυξη της πόλης, ενώ με το πέρασμα των χρόνων, οι συγκεκριμένοι χώροι συμβάλλουν στην απαξίωση και την υποβάθμιση της περιοχής, καθιστώντας αναγκαία την εξεύρεση λύσεων για την διατήρηση της ομορφιάς της πόλης.

Ύστερα από την φάση της αποβιομηχάνισης, οι πόλεις στρέφονται προς επαγγέλματα που παρέχουν προηγμένες υπηρεσίες, σχετίζονται με την διοίκηση και διαχείριση, καθώς και με άλλους εξειδικευμένους τομείς. Στο στάδιο αυτό, η οικονομία χαρακτηρίζεται από την μετάβαση από τον δευτερογενή στον τριτογενή τομέα. Ο τομέας των υπηρεσιών κυριαρχεί σε πόλεις που βρίσκονται στην φάση της μετά - βιομηχανικής περιόδου. Στον τριτογενή τομέα δημιουργούνται νέοι τομείς απασχόλησης, δραστηριότητες που σχετίζονται με την παραγωγή και παροχή υπηρεσιών, επαγγέλματα που απαιτούν εκπαίδευση, κατάρτιση και εξειδικευμένο προσωπικό.²⁵

Προς αυτήν την κατεύθυνση στην πόλη της Πάτρας λειτουργούν Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΑΕΙ, ΑΤΕΙ), προκειμένου η πόλη να διαθέτει τις απαραίτητες υποδομές ώστε να καλλιεργεί το πνεύμα της διεθνούς συνεργασίας και της επιστημονικής προόδου. Παράλληλα, στην πόλη έχουν αναπτυχθεί όλες οι απαραίτητες υποδομές για την παροχή υψηλού επιπέδου ευημερία, όπως είναι τα νοσοκομεία, οι χώροι αναψυχής, τα πολιτιστικά κέντρα, τα σχολικά κτίρια, κ.λπ.

3.2 Η ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Στην ενότητα που ακολουθεί θα παρουσιαστεί η επίδραση της οικονομικής κρίσης για την πόλη της Πάτρας. Από τα τέλη της δεκαετίας του '90 μέχρι και το 2008 περίπου, η πόλη της Πάτρας παρείχε ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης προς τους πολίτες της. Ωστόσο η παγκόσμια κρίση που έπληξε την χώρα μας, δεν άφησε ανεπηρέαστη την πόλη της Πάτρας.

Χαρακτηριστικές είναι οι επιπτώσεις, τόσο στους δείκτες απασχόλησης και ανεργίας, όσο και στον επιχειρηματικό κλάδο.

²⁵ Καλαμιώτης Ι., Καρύδη Α., 2014, Αμύχανη Πόλη, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

3.2.1 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η ανεργία είναι σήμερα ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που έχει να αντιμετωπίσει η πόλη, αλλά και η Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας στο σύνολό της. Στη χώρα μας η ανεργία αυξάνεται κατακόρυφα τα τελευταία χρόνια, ως συνέπεια των παραγόντων της εισαγωγής νέων τεχνολογιών, του γιγαντισμού του τριτογενούς τομέα παραγωγής και της παράλληλης συρρίκνωσης του πρωτογενούς, της εισροής φθηνής αλλοδαπής εργατικής δύναμης και της αποβιομηχάνισης.

Στην χώρα μας, η ανεργία αυξάνεται με πολύ γρήγορους ρυθμούς σε περιοχές με παραδοσιακούς βιομηχανικούς κλάδους όπως η κλωστοϋφαντουργία και οι βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και η πόλη της Πάτρας (*Πτολεμαΐδα, Μαντούδι, Λαύριο, Πάτρα, Σύρος*).

Σύμφωνα με στοιχεία του Επιμελητηρίου Αχαΐας και του ΟΑΕΔ έχει διαπιστωθεί ότι η ανεργία στον νέο πληθυσμό της πόλης ανέρχεται περίπου στο 70%, ενώ σε σύνολο Νομού, η αναλογία ανέργου με εργατικό δυναμικό είναι ένα προς δύο.²⁶

Σύμφωνα με απογραφή του Υπουργείου Εργασίας, στον ιδιωτικό τομέα, απασχολούνται συνολικά 31.157 εργαζόμενοι σε 6.654 επιχειρήσεις, ενώ ο αριθμός των Δημοσίων Υπαλλήλων στο Νομό ανέρχεται σε 23.015 εργαζόμενους. Όσον αφορά τον αριθμό των εγγεγραμμένων ανέργων, έχει ξεπεράσει τις 42.000 ανέργους.²⁷

Στην συνέχεια, στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη της ανεργίας ανά μήνα για τα έτη 2011 έως το πρώτο εξάμηνο του 2015, οπότε και έχουν δημοσιευθεί στοιχεία από τον ΟΑΕΔ, για το σύνολο της Περιφέρειας της Δυτικής Ελλάδας.²⁸

²⁶ <http://www.oaed.gr/statistika-stoicheia-ana-mena>

²⁷ <http://www.ypakp.gr/>

²⁸ ΟΑΕΔ, 2012, Έκθεση Α' Εξαμήνου 2012. Οι εξελίξεις στην εγγεγραμμένη ανεργία και τις ροές μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα

ΟΑΕΔ, 2013, Έκθεση Β' Εξαμήνου 2012. Οι εξελίξεις στην εγγεγραμμένη ανεργία και τις ροές μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα

ΟΑΕΔ, 2015, Έκθεση Α' Εξαμήνου 2014. Οι εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων

ΟΑΕΔ, 2015, Έκθεση Β' Εξαμήνου 2014. Οι εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων

ΟΑΕΔ, 2016, Έκθεση Α' Εξαμήνου 2015. Οι εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων

Πίνακας 3.1					
Η εξέλιξη της ανεργίας για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας					
Μήνας / Έτος	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
<i>Ιανουάριος</i>	44.147	51.636	58.102	65.555	68.421
<i>Φεβρουάριος</i>	44.205	52.389	60.451	65.450	68.167
<i>Μάρτιος</i>	45.927	53.660	63.071	65.673	69.009
<i>Απρίλιος</i>	46.178	54.669	65.543	64.996	68.263
<i>Μάιος</i>	45.705	55.428	66.420	65.046	66.668
<i>Ιούνιος</i>	46.688	56.337	66.329	66.211	66.069
<i>Ιούλιος</i>	48.147	56.667	66.420	67.527	-
<i>Αύγουστος</i>	47.615	55.740	66.521	67.914	-
<i>Σεπτέμβριος</i>	47.418	54.507	66.955	68.350	-
<i>Οκτώβριος</i>	47.492	54.987	67.289	69.626	-
<i>Νοέμβριος</i>	48.389	54.505	67.284	69.249	-
<i>Δεκέμβριος</i>	49.411	55.151	66.390	68.408	-

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρείται ότι ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων ολοένα και αυξάνεται από το 2011 και έπειτα, σημειώνοντας μία οριακή μείωση από τον Απρίλιο του 2015. Δεδομένου ότι ο αριθμός του συνόλου των ανέργων της χώρας ανέρχεται περίπου σε 850.000 άτομα, διαπιστώνεται ότι στην Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας η ανεργία αντικατοπτρίζει περίπου το 8% της συνολικής ανεργίας.

3.2.2 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΚΛΑΔΟ

Η οικονομική κρίση και οι εξελίξεις στην οικονομική δραστηριότητα της χώρας δεν έχουν αντίκτυπο μόνο απέναντι στους ανθρώπους αλλά και τις ίδιες τις

επιχειρήσεις. Στην ουσία η σχέση μεταξύ του επιχειρηματικού κλάδου και της εξέλιξης της ανεργίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους και οι μεταβολές στην μία περίπτωση επιφέρουν επιπτώσεις και στην άλλη.

Όσον αφορά την πόλη Πάτρας, για πολλές δεκαετίες δραστηριοποιούνταν σε αυτήν εταιρίες κολοσσοί – πολυεθνικές, οι οποίες σήμερα έχουν πάψει τις επενδύσεις τους στην πόλη. Οι λόγοι μπορεί να είναι είτε λόγω εξαγοράς από άλλες πολυεθνικές, είτε μεταφορά της έδρας τους σε χώρες με ευνοϊκότερους όρους λειτουργίας, είτε λόγω κήρυξης πτώχευσης.

Ορισμένες από τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις που έπαψαν να δραστηριοποιούνται στην πόλη, εξαιτίας των δύσκολων οικονομικών συνθηκών τα τελευταία χρόνια είναι οι εξής:

- Χαρτοβιομηχανία Diana. Ο λόγος για τον οποίο έκλεισε η χαρτοβιομηχανία ήταν τα έντονα προβλήματα ρευστότητας που αντιμετώπιζε και τα οποία δεν μπόρεσε να ξεπεράσει μέσω κάποιας χρηματοδότησης, επιχορήγησης. Το εργοστάσιο έπαψε την λειτουργία του το 2015 και ήταν ένα από τα ελάχιστα εργοστάσια που ήταν σε λειτουργία.
- Γαλακτοβιομηχανία ΦΑΓΕ. Σύμφωνα με δηλώσεις της διοίκησης της εταιρίας, η δραστηριοποίησή της στον ελληνικό χώρο ήταν πλέον ασύμφορη με αποτέλεσμα να αποχωρήσει πλήρως από την ελληνική αγορά γάλακτος στην Ελλάδα. Κάτι τέτοιο είχε επιπτώσεις και για την κοινωνία της Πάτρας, καθώς η γαλακτοβιομηχανία διέθετε αρκετά κέντρα διανομής.
- SpriderStores. Το 2013 η εταιρία δήλωσε αναστολή της λειτουργίας της με το πρόσχημα να πιέσει τις Τράπεζες για περαιτέρω χρηματοδότηση, ωστόσο μία μέρα μετά ανακοίνωσε το κλείσιμο της επιχείρησης, με αποτέλεσμα να διακόψουν την λειτουργία τους και τα καταστήματα της πόλης.
- Neoset. Η συγκεκριμένη επιχείρηση κηρύχθηκε σε πτώχευση το 2013 ύστερα από αίτηση των ίδιων των εργαζομένων του εργοστασίου που λειτουργούσε στην Χαλκίδα. Άμεση απόρροια ήταν και το κλείσιμο του καταστήματος της εταιρίας στην Πάτρα.

Προς συμπλήρωση των ανωτέρω, υπάρχουν πολλά καταστήματα που έχουν κλείσει τα τελευταία χρόνια και έχουν πλήξει τον επιχειρηματικό κλάδο της πόλης, καταγράφοντας ένα ποσοστό περίπου 22%. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν επίσης, η Ηλεκτρονική Αθηνών, η οποία διατηρούσε κατάστημα στην πόλη της Πάτρας και αποτελεί και το πιο πρόσφατο παράδειγμα επίπτωσης της

οικονομικής κρίσης στην πόλη, όπως επίσης και το κατάστημα Κορασίδης, το Elephant, ο Πυρσός, κ.λπ.²⁹

3.3 ΒΑΣΙΚΑ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στην συνέχεια της παρούσας ενότητας θα παρουσιαστεί η εξέλιξη ορισμένων βασικών μακροοικονομικών δεικτών, οι οποίοι αποτυπώνουν στην ουσία και το επίπεδο της κοινωνικής ευημερίας για την Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας, καθώς και για τον Νομό Αχαΐας. Σημειώνεται ότι στοιχεία των συγκεκριμένων δεικτών δεν υπολογίζονται αποκλειστικά για την πόλη, αλλά για το σύνολο του Νομού. Ωστόσο, η κατάσταση που αποτυπώνεται στον Νομό καθορίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από την πόλη της Πάτρας, γιατί είναι η μεγαλύτερη πόλη και πρωτεύουσα αυτού και συμβάλλει σε πολύ μεγάλο βαθμό στην διαμόρφωση των συγκεκριμένων δεικτών.

3.3.1 Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΟΥ ΑΕΠ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο πρώτος δείκτης που αποτυπώνει την οικονομική δραστηριότητα του Νομού είναι το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη του ΑΕΠ του Νομού από το έτος 2000 έως το 2013, οπότε είναι δημοσιοποιημένα και τα τελευταία στοιχεία.³⁰

Πίνακας 3.2			
ΑΕΠ Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και Νομού Αχαΐας για το διάστημα 200-2013			
<i>σε τρέχουσες τιμές, σε εκατ. ευρώ</i>			
<i>Έτος</i>	<i>Σύνολο Οικονομίας</i>	<i>Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας</i>	<i>Νομός Αχαΐας</i>
2000	141.247	6.887	3.534

²⁹ <http://dete.gr>

³⁰ Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί, Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL48/->

2001	152.194	7.419	3.774
2002	163.461	8.060	4.105
2003	178.905	8.772	4.465
2004	193.716	9.473	4.862
2005	199.242	9.725	4.939
2006	217.862	10.728	5.641
2007	232.695	11.244	5.895
2008	241.990	11.365	5.925
2009	237.534	10.890	5.617
2010	226.031	10.671	5.500
2011	207.029	9.611	4.830
2012	191.204	8.957	4.509
2013	180.389	8.318	4.111

Από τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνεται ότι, η πορεία που σημειώνει το σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας, έχει ανάλογο αντίκτυπο και στο επίπεδο του ΑΕΠ για την Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας, αλλά και τον Νομό Αχαΐας. Μέχρι το 2008 σημειώνεται μία αύξηση του ΑΕΠ και στην συνέχεια παρατηρείται μείωση του δείκτη.

Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι, στο σύνολο της οικονομίας, το ποσοστό του ΑΕΠ που κατέχει η Περιφέρεια δεν ξεπερνάει το ποσοστό του 3% για κανένα από τα παραπάνω έτη, αποτυπώνοντας με αυτόν τον τρόπο το γεγονός ότι η Περιφέρεια αποτελεί μία από τις πιο καταπονημένες περιοχές της Ελλάδας, με μειωμένη δραστηριότητα και εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα κοινωνικής ευημερίας, σε σχέση με άλλες Περιφέρειες της χώρας.

Όσον αφορά την συμμετοχή του Νομού Αχαΐας στην διαμόρφωση του ΑΕΠ της Περιφέρειας, αυτός υπολογίζεται περίπου στο 50%. Δηλαδή, η μισή οικονομική δραστηριότητα που σημειώνει η Περιφέρεια προέρχεται από τον Νομό Αχαΐας. Το συγκεκριμένο ποσοστό καταδεικνύει ότι εντός της Περιφέρειας, ο δείκτης του ΑΕΠ και η γενικότερη δομή του Νομού είναι ανεπτυγμένη σε πολύ μεγάλο βαθμό σε σχέση με τους υπόλοιπους Νομούς της Δυτικής Ελλάδας (Περιφερειακές Ενότητες Αχαΐας, Ηλείας Αρκαδίας).

3.3.2 Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη της απασχόλησης για την Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας για το διάστημα από το 2000 έως το 2013. Το σύνολο της απασχόλησης κατανέμεται με βάση τους κλάδους δραστηριοποίησης της οικονομίας.

Πίνακας 3.3

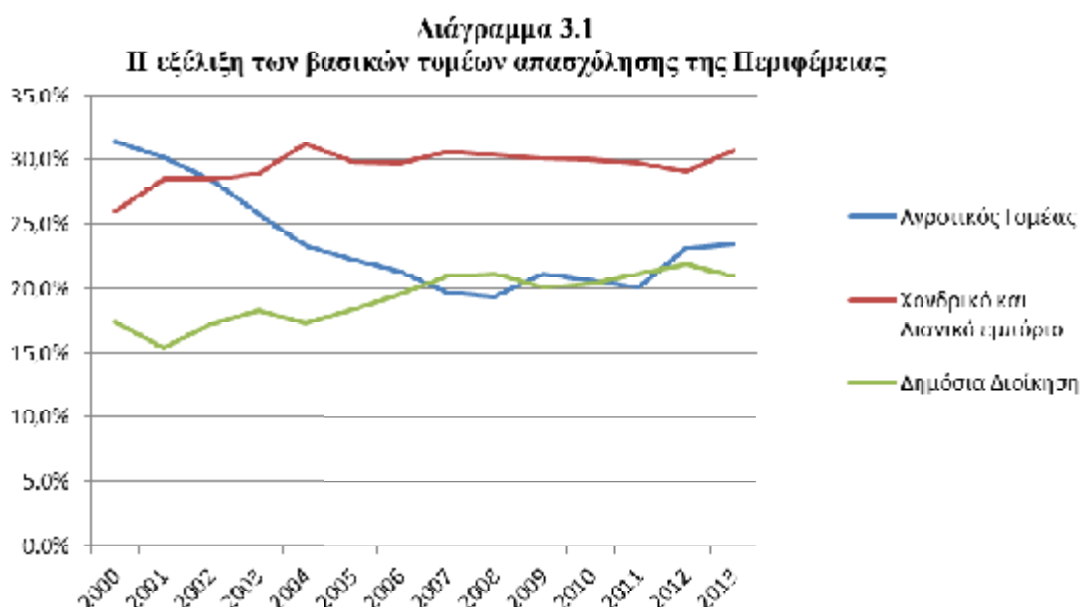
Η απασχόληση στην Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας

Έτος	Γεωργία	Βιομηχανία	Κατασκευές	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	Ενημέρωση - επικοινωνία	Χρηματοοικονομικός κλάδος	Ακίνητη περιουσία	Διοικητικές δραστηριότητες	Δημόσια Διοίκηση	Ψυχαγωγία
2000	84.447	20.638	20.520	69.890	2.877	3.830	136	8.600	46.759	11.256
2001	81.180	20.690	22.276	76.551	3.086	3.625	161	9.633	41.494	10.395
2002	76.471	20.932	19.555	76.604	3.360	3.485	270	9.636	46.517	12.193
2003	68.830	21.275	20.708	77.215	3.161	3.923	183	9.527	48.938	13.520
2004	60.810	20.974	22.630	81.576	3.180	3.590	296	10.676	45.182	12.243
2005	59.276	21.652	23.888	79.507	3.247	3.670	254	12.650	49.083	13.235
2006	58.902	21.671	24.426	81.851	3.000	3.954	270	13.769	54.026	13.773
2007	55.672	21.947	25.117	86.971	2.657	3.759	282	14.493	59.632	13.414
2008	54.864	22.445	25.378	86.012	2.275	3.710	403	14.292	59.905	14.352
2009	59.109	22.299	24.278	84.079	2.336	3.958	407	12.919	56.141	13.873
2010	56.615	20.608	22.863	82.389	2.371	3.645	468	13.516	56.019	16.115
2011	51.500	19.098	17.600	76.255	2.352	3.643	386	14.127	54.180	17.403
2012	55.228	18.331	12.900	69.424	2.383	3.278	359	10.899	52.229	13.660
2013	52.971	17.305	9.723	69.596	2.328	3.185	329	9.860	47.601	13.740

Από τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνεται ότι, το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολούμενων στην περιφέρεια, δραστηριοποιείται στους τομείς της

γεωργίας/αλιείας, ή του χονδρικού και λιανικού εμπορίου. Κάτι τέτοιο είναι φυσιολογικό, δεδομένης της γεωμορφολογικής θέσης των Νομών που περιλαμβάνονται στην περιφέρεια.³¹

Τρίτος σε σειρά τομέας απασχόλησης του εργατικού δυναμικού της περιφέρειας είναι αυτός της δημόσιας διοίκησης, άμυνας και εκπαίδευσης.

Αναφορικά με την εξέλιξη των εν λόγω κλάδων τα τελευταία 15 έτη περίπου, παρατηρείται ότι, ο αγροτικός τομέας έχει σημειώσει πολύ μεγάλη πτώση σε σχέση με τα επίπεδα του 2013, ενώ από το 2008 και έπειτα παρουσιάζει διάφορες αυξομειώσεις. Το 2010, το ποσοστό απασχόλησης στον τομέα της γεωργίας για την περιφέρεια ανήλθε σε 31,4% επί του συνόλου των απασχολούμενων, ενώ για το 2013 σημείωσε πτώση περίπου 25% σε σχέση με το 2010.

Δεύτερος σε απασχόληση κλάδος της οικονομίας για το 2010 στην περιφέρεια ήταν αυτός του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, αντιπροσωπεύοντας το 26% της συνολικής απασχόλησης της περιφέρειας. Ο συγκεκριμένος κλάδος παρατηρείται ότι σημειώνει μία σχετικά σταθερή πορεία και για το 2013, το ποσοστό της απασχόλησης αυξήθηκε σε 31%, σημειώνοντας αύξηση 19% συγκριτικά με το 2010 και 7% σε σχέση με το 2012.

³¹ Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί, Απασχόληση <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL54/>

Ο τρίτος τομέας που παρουσιάζει ιδιαίτερα ποσοστά στους δείκτες απασχόλησης της περιφέρειας, είναι αυτός της Δημόσιας Διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων των τομέων της άμυνας και της εκπαίδευσης. Όπως συμβαίνει και με την περίπτωση του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, έτσι και στην προκειμένη περίπτωση παρουσιάζεται μία σχετικά αυξανόμενη πορεία στην απασχόληση, σε σχέση με τα επίπεδα του 2010. Για το 2010, το ποσοστό της απασχόλησης του κλάδου στο σύνολο των απασχολούμενων ανήλθε σε 17,4%, ενώ για το 2013 παρουσίασε αύξηση, αποτυπώνοντας το 21% του συνόλου της απασχόλησης της περιφέρειας.

Όσον αφορά τους υπόλοιπους κλάδους της οικονομίας, αυτοί συγκεντρώνουν περίπου το υπόλοιπο 30% της απασχόλησης για την Περιφέρεια.

3.3.3 ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο λογαριασμός των νοικοκυριών αποτελεί ένα δείκτη που αντικατοπτρίζει το σύνολο του διαθέσιμου εισοδήματος που έχει κάθε νοικοκυριό και επομένως προσδιορίζει τα όρια της κατανάλωσης. Η ύπαρξη ενός υψηλού δείκτη εισοδήματος για τα νοικοκυριά σημαίνει και περισσότερα χρήματα για κατανάλωση και επενδύσεις και επομένως συνολική ανάπτυξη της οικονομίας.

Αντίθετα, το μειωμένο εισόδημα σημαίνει και περιορισμό στην ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών, με αποτέλεσμα την μείωση του επιπέδου κοινωνικής ευημερίας.

Η εξέλιξη του λογαριασμού των νοικοκυριών για την Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας, παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.³²

Πίνακας 3.4		
Λογαριασμοί Νοικοκυριών για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας		
<i>σε εκατ. €</i>		
Έτος	Ελλάδα	Δυτική Ελλάδα

³² Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί, Περιφερειακοί Λογαριασμοί Νοικοκυριών
[http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL60/-](http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL60/)

2006	139.634	7.655
2007	148.860	8.068
2008	156.771	8.800
2009	159.839	8.777
2010	146.537	8.116
2011	132.790	7.091
2012	120.340	6.329
2013	110.431	5.748

Διαπιστώνεται ότι, το εισόδημα των νοικοκυριών παρουσιάζει αυξομειώσεις για το διάστημα από το 2006 έως το 2013, χωρίς να σημειώνει κάποια συγκεκριμένη τάση. Ως συμπέρασμα από τον παραπάνω δείκτη θα μπορούσε να εξαχθεί το γεγονός ότι, από το σύνολο των λογαριασμών των νοικοκυριών της χώρας μας, η περιφέρεια έχει ως διαθέσιμο εισόδημα ένα σταθερό ποσοστό περίπου 5%.

3.4 ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η κοινωνική ευημερία αποτυπώνει την ποιότητα ζωής των ανθρώπων. Λόγω ότι πρόκειται για έναν όρο που είναι δύσκολο να αποτιμηθεί, ο δείκτης της κοινωνικής ευημερίας περιγράφει τις συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων και συνδέεται άμεσα με το επίπεδο της κοινωνίας στην οποία ζει, καθώς και με το δικό του επίπεδο.

Στα πλαίσια των πόλεων, το επίπεδο της κοινωνικής ευημερίας παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, δεδομένης της ολοένα και αυξανόμενης τάσης αστικοποίησης των πληθυσμών, την δημιουργία κοινωνικών ανισοτήτων, την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, την αύξηση της εγκληματικότητας, κ.λπ.

Για τον υπολογισμό του επιπέδου της κοινωνικής ευημερίας λαμβάνονται υπόψη τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά χαρακτηριστικά. Ένας ιδανικός δείκτης μέτρησης της ποιότητας ζωής υπολογίζει τόσο τα υλικά αγαθά, όσο και τις κοινωνικές διαστάσεις της ευημερίας.

Στην πρώτη περίπτωση εντάσσονται τα αγαθά και οι υπηρεσίες που καταναλώνει ένα άτομο και σχετίζονται με το ατομικό του εισόδημα. Ως αγαθά και υπηρεσίες λογίζονται, οι δαπάνες για στέγαση, ένδυση, μετακινήσεις, ψυχαγωγία,

σίτιση, κ.λπ. Στην περίπτωση των συμπληρωματικών διαστάσεων για την κοινωνική ευημερία, εντάσσονται το καθαρό περιβάλλον, οι καιρικές συνθήκες της περιοχής, η ασφάλεια, η καλή διακυβέρνηση, κ.λπ. Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι το εισόδημα αποτελεί έναν καθοριστικό δείκτη για τον προσδιορισμό της ποιότητας ζωής ενός ατόμου, ωστόσο δεν μπορεί να ενσωματώσει την ικανοποίηση που νιώθει ένα άτομο από την κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών.

Σύμφωνα με την ακαδημαϊκή βιβλιογραφία, οι γενικές κατηγορίες και τα κριτήρια αξιολόγησης του επιπέδου κοινωνικής ευημερίας για τις πόλεις είναι τα ακόλουθα:

- ✓ Οικονομικό περιβάλλον: κριτήρια αποτελούν, η απασχόληση και οι ευκαιρίες που προσφέρονται, το μέσο εισόδημα, οι εισοδηματικές ανισότητες και το κόστος διαβίωσης.
- ✓ Κοινωνικό περιβάλλον: υπολογίζονται καταστάσεις όπως, εγκληματικότητα, κοινωνικές ανισότητες, κοινωνικός αποκλεισμός, κοινωνικά δίκτυα, δημογραφικό προφίλ
- ✓ Φυσικό περιβάλλον: κριτήρια αποτελούν, η ατμόσφαιρα, το νερό, η διαχείριση των απορριμμάτων, το φυσικό περιβάλλον, κ.λπ.
- ✓ Δημόσιοι χώροι – δημόσια κτίρια – δομημένο περιβάλλον: περιλαμβάνονται οι συνθήκες δόμησης της πόλης, οι συνθήκες στέγασης, η διατήρηση των κτιρίων, η δυνατότητα πρόσβασης σε δημόσιους χώρους, η ποιότητα, κ.λπ.
- ✓ Συγκοινωνία – κυκλοφορία: κριτήρια αξιολόγησης αποτελούν οι συνθήκες κυκλοφορίας, η εξυπηρέτηση των πολιτών, η ευκολία πρόσβασης σε περιοχές, οι θέσεις στάθμευσης, κ.λπ.
- ✓ Πολιτισμός – ελεύθερος χρόνος: περιλαμβάνονται οι πολιτιστικές υποδομές, οι χώροι άθλησης και ψυχαγωγίας και αναψυχής.
- ✓ Εκπαίδευση: υπολογίζεται το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού, οι μονάδες εκπαίδευσης και η ποιότητά τους, τα ποσοστά φοίτησης του πληθυσμού, κ.λπ.
- ✓ Ιατρική περίθαλψη: κριτήρια αξιολόγησης αποτελούν οι υπηρεσίες υγείας, η προσβασιμότητα, η κοινωνική πρόνοια, κ.λπ.

Σύμφωνα με έρευνα που έχει διεξαχθεί για τον υπολογισμό του δείκτη ευημερίας και την σύγκριση με άλλες μεγάλες πόλεις της χώρας, στους τομείς της υγείας και εκπαίδευσης, έχουν εξαχθεί τα εξής συμπεράσματα:

α) Ο γενικός δείκτης των προσφερόμενων υπηρεσιών υγείας για την πόλη της Πάτρας έχει υπολογιστεί κατά 11% σε καλύτερη επίδοση σε σχέση με το Βόλο, διαθέτει ίδια επίπεδα με τον δείκτη υγείας της Καβάλας, ενώ υπολείπεται του δείκτη σε σχέση με τις πόλεις του Ηρακλείου, των Ιωαννίνων και της Λάρισας.

β) Στον τομέα της εκπαίδευσης, ο δείκτης για τις δαπάνες συντήρησης των σχολείων έχει εκτιμηθεί σε μεγαλύτερη αναλογία σε σχέση με τις πόλεις του Βόλου, της Καβάλας, των Ιωαννίνων, της Λάρισας και του Ηρακλείου.

γ) Ο δείκτης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι σε πολύ υψηλά επίπεδα σε σχέση με τις υπόλοιπες πόλεις της Ελλάδας και αυτό οφείλεται στην λειτουργία δύο ανώτατων ιδρυμάτων (ΑΕΙ, ΑΤΕΙ).

δ) Ο γενικός δείκτης εκπαίδευσης για την πόλη έχει υπολογιστεί σε ένα μέτριο επίπεδο, καθώς υπάρχουν πόλεις με υψηλότερους δείκτες, όπως η Καλαμάτα, η Καβάλα και τα Ιωάννινα, καθώς και πόλεις με χαμηλότερους δείκτες, όπως είναι το Ηράκλειο και η Λάρισα.³³

³³ Ψαθά Ε., Δέφνερ Α., Μέτρηση της Ποιότητας Ζωής στις Ελληνικές Πόλεις. Συγκριτική αξιολόγηση των τομέων της υγείας και της εκπαίδευσης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

4.1 ΓΕΝΙΚΑ

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί διεξάγεται έρευνα στην πόλη της Πάτρας. Στόχος είναι να διαπιστωθεί κατά πόσο η οικονομική κρίση που πλήττει την χώρα μας έχει επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις για την πόλη της Πάτρας.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί και στην βιβλιογραφική ανασκόπηση, η κοινωνική ευημερία ή αλλιώς δείκτης ποιότητας ζωής εξαρτάται τόσο από οικονομικούς όσο και από κοινωνικούς παράγοντες.

Για την διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο του ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο είναι ένα σύνολο γραπτών ερωτήσεων, σχετικών με ένα πρόβλημα, τις οποίες ο ερευνητής θέτει με σκοπό να συγκεντρώσει τις αναγκαίες ερευνητικές πληροφορίες.

Μέσα από το ερωτηματολόγιο δίνεται η δυνατότητα συλλογής πολλαπλών παρατηρήσεων και πληροφοριών σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα.

4.2 ΔΕΙΓΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το δείγμα της έρευνας απάντησαν 60 καταναλωτές, εκ των οποίων οι 30 ήταν ιδιοκτήτες επιχείρησης. Στόχος είναι να διαπιστωθούν οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης όχι μόνο από την πλευρά των καταναλωτών, αλλά και από την πλευρά των επιχειρήσεων.

Η μειωμένη οικονομική δραστηριότητα σε μία κοινωνία συνδέει άρρηκτα μεταξύ τους, τους δείκτες της απασχόλησης, της κατανάλωσης, κ.λπ., με αποτέλεσμα να κρίνεται σκόπιμο να διαπιστωθεί το επίπεδο αίσθησης ικανοποίησης των πολιτών αλλά και των επιχειρήσεων από τις επιπτώσεις της ύφεσης.

Στην συνέχεια ακολουθεί η ανάλυση των απαντήσεων του ερωτηματολογίου, ενώ γίνεται απεικόνιση των απαντήσεων, τόσο με την χρήση πινάκων και τον υπολογισμό ποσοστών, όσο και με διαγράμματα.

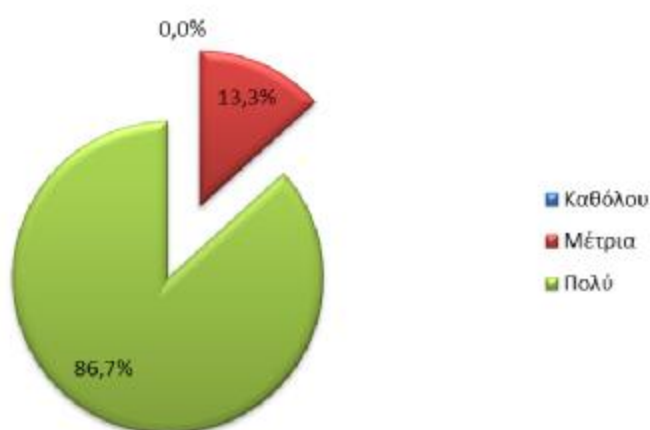
4.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Ερώτηση 1^η

Παρατηρείτε να έχει μεταβληθεί το επίπεδο της κοινωνικής ευημερίας των πολιτών κατά τα τελευταία χρόνια;

Απάντηση

Καθόλου	0	0,0%
Μέτρια	8	13,3%
Πολύ	52	86,7%

Στην πρώτη ερώτηση σχετικά με το αν οι πολίτες έχουν παρατηρήσει μεταβολές στην ποιότητα της ζωής την οποία απολαμβάνουν, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό απάντησε ότι η ικανοποίησή τους από το επίπεδο της ποιότητας της ζωής στην πόλη, έχει μεταβληθεί πολύ. Το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 87% περίπου και αναφέρεται σε 52 απαντήσεις από το δείγμα. Οι υπόλοιποι ερωτηθέντες απάντησαν μέτρια, ενώ κανένας από τους ερωτηθέντες δεν απάντησε καθόλου.

Σημειώνεται ότι η μεταβολή του επιπέδου κοινωνικής ευημερίας ως στόχο είχε την να διαπιστωθεί η αρνητική μεταβολή της αίσθησης της ικανοποίησης που βιώνουν οι πολίτες.

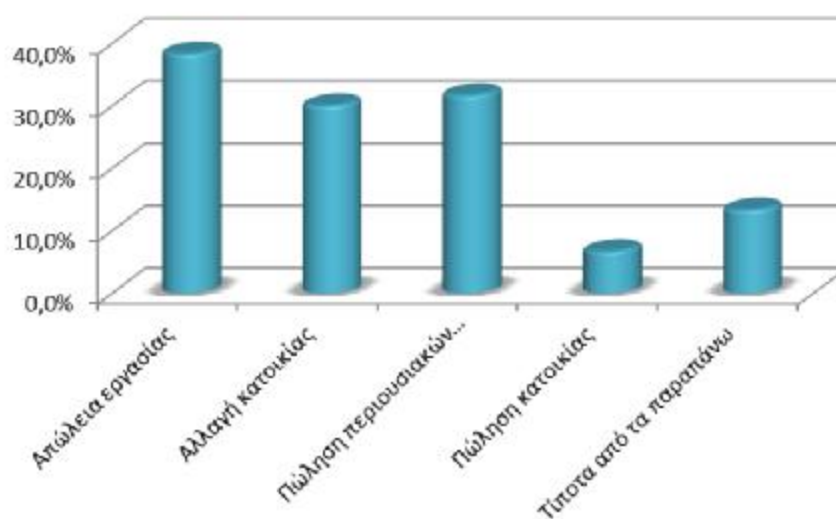
Η παραπάνω ερώτηση απαντήθηκε τόσο από τους καταναλωτές, όσο και από τους επιχειρηματίες, καθώς στην προκειμένη περίπτωση περιλαμβάνονται στην ίδια κοινωνική ομάδα ως πολίτες.

Ερώτηση 2"

Τα τελευταία χρόνια έχει επέλθει κάποια από τις παρακάτω συνέπειες λόγω οικονομικής ύφεσης;

Απάντηση

Απώλεια εργασίας	23	38,3%
Αλλαγή κατοικίας	18	30,0%
Πώληση περιουσιακών στοιχείων	19	31,7%
Πώληση κατοικίας	4	6,7%
Τίποτα από τα παραπάνω	8	13,3%

Η ερώτηση εάν η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τους πολίτες της Πάτρας, είτε είναι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων, είτε καταναλωτές και, σε τι βαθμό τους έχει επηρεάσει οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν οι εξής:

Το ποσοστό 38% δηλαδή 23 πολίτες δήλωσαν ότι τα τελευταία χρόνια έχουν χάσει την εργασία τους και δεν απασχολούνται κάπου την συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Σε αντίστοιχα ποσοστά κατανέμονται και οι επιπτώσεις που σχετίζονται με

την αλλαγή κατοικίας και την πώληση περιουσιακών στοιχείων. Το ποσοστό για κάθε μία από τις δύο περιπτώσεις κυμαίνεται περίπου στο 30%. Διαπιστώνεται λοιπόν ότι από του σύνολο των ερωτηθέντων η μεγαλύτερη πλειοψηφία έχει είτε ήδη χάσει την δουλειά της, είτε έχει αλλάξει κατοικία προκειμένου να επιστρέψει σε χαμηλότερα ενοίκια, ή ακόμη και στις οικογένειές τους, ή έχει προβεί σε πώληση διάφορων περιουσιακών στοιχείων, όπως χαρακτηριστικά είναι ένα αυτοκίνητο, ένα οικόπεδο, κ.λπ. Στο σημείο αυτό να σημειώσουμε ότι, σε ορισμένους πολίτες απαντήθηκαν περισσότερες από μία απαντήσεις, γεγονός που σημαίνει ότι οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης είναι πολύπλευρες και δεν αφορούν μόνο μία κατάσταση.

Όσον αφορά αποκλειστικά την πώληση κατοικίας, φαίνεται ότι μόνο ένα ποσοστό 7% (4 ερωτηθέντες), έχουν προβεί σε τέτοια δράση, προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις οικονομικές συνθήκες.

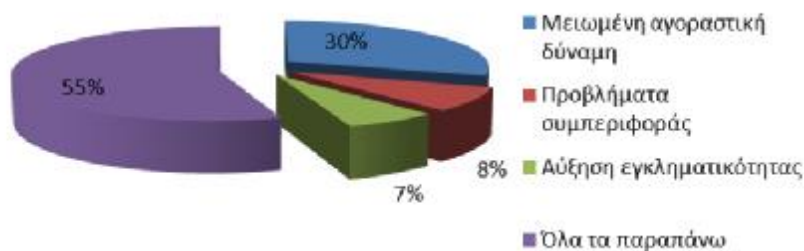
Τέλος, υπάρχει και ένα αξιοσημείωτο ποσοστό περίπου 13%, στο οποίο δεν έχει σημειωθεί καμία από τις παραπάνω επιπτώσεις από την μειωμένη οικονομική δραστηριότητα στην πόλη.

Ερώτηση 3^η

Ποιες θεωρείτε τις βασικότερες κοινωνικές επιπτώσεις για τους καταναλωτές της πόλης, λόγω ύφεσης;

Απάντηση

Μειωμένη αγοραστική δύναμη	18	30,0%
Προβλήματα συμπεριφοράς	5	8,3%
Αύξηση εγκληματικότητας	4	6,7%
Όλα τα παραπάνω	33	55,0%

Στην ερώτηση ποιες είναι οι σημαντικότερες επιπτώσεις για την κοινωνία της πόλης και συγκεκριμένα τους καταναλωτές, φαίνεται ότι, το σύνολο των ερωτηθέντων απάντησε μείωση της αγοραστικής δύναμης (ποσοστό 30%), ή μείωση της αγοραστικής δύναμης και παράλληλα εμφάνιση αυξημένης εγκληματικότητας και προβλήματα συμπεριφοράς των ανθρώπων (ποσοστό 55%).

Όπως ήδη έχει αναφερθεί η μειωμένη αίσθηση ικανοποίησης των πολιτών – καταναλωτών, έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία διάφορων προβλημάτων στην συμπεριφορά, καθώς επηρεάζεται άμεσα και η διάθεση και ψυχική τους υγεία, ενώ η ανάγκη για εύρεση πόρων διαβίωσης τους οδηγεί στην αύξηση της εγκληματικότητας.

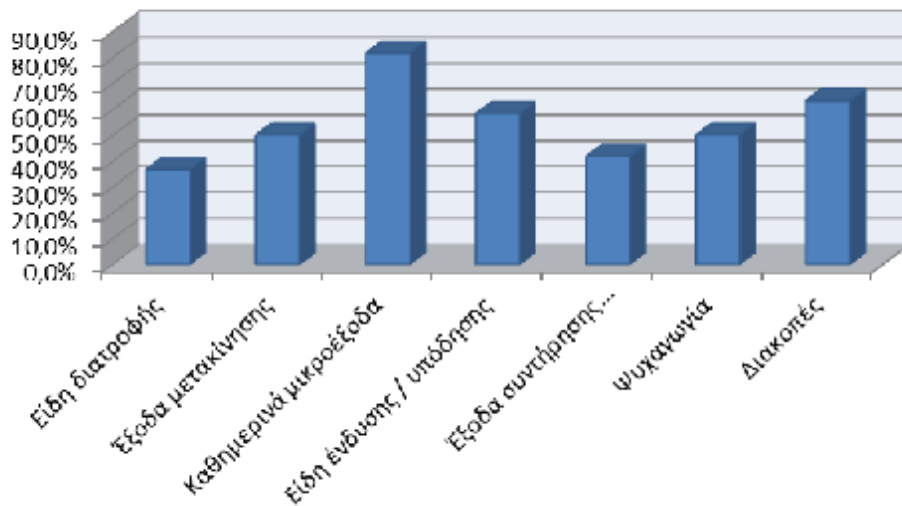
Ερώτηση 4^η

Σε τι βαθμό έχετε περιορίσει τα έξοδα του νοικοκυριού σας όσον αφορά σε δαπάνες για...

Απάντηση

Είδη διατροφής	22	36,7%
Έξοδα μετακίνησης	30	50,0%
Καθημερινά μικροέξοδα	49	81,7%
Είδη ένδυσης / υπόδησης	35	58,3%
Έξοδα συντήρησης κατοικίας / αυτοκινήτου	25	41,7%

Ψυχαγωγία	30	50,0%
Διακοπές	38	63,3%

Στην συγκεκριμένη ερώτηση στόχος είναι να διαπιστωθεί σε τι βαθμό έχουν περιοριστεί οι δαπάνες των νοικοκυριών τα τελευταία χρόνια και να αποτυπωθεί σε ποιο τομέα έχουν περικόψει την δαπάνη τους.

Διαπιστώνεται ότι, η μεγαλύτερη πλειοψηφία των ερωτηθέντων αρχικά έχει διακόψει τα καθημερινά μικροέξοδα. Πρόκειται για ένα ποσοστό 82%, το οποίο αντιστοιχεί σε 49 άτομα από το σύνολο των ερωτηθέντων. Στην κατηγορία των μικροεξόδων λογίζονται δαπάνες όπως μία έξοδος για φαγητό, καφέ, κ.λπ. Η δεύτερη επίπτωση από την οικονομική ύφεση είναι ο περιορισμός των διακοπών, με 38 ερωτηθέντες να απαντούν ότι έχουν περιορίσει τις διακοπές τους μέσα στο έτος, είτε προγραμματίζοντας μικρότερο διάστημα διακοπών, είτε πηγαίνοντας σε έναν κοντινό και φθινό προορισμό, ή ακόμη και κατάργηση των διακοπών εξ' ολοκλήρου.

Τα είδη ένδυσης/ υπόδησης, οι δαπάνες για την ψυχαγωγία και τα έξοδα μετακίνησης αποτελούν επιπτώσεις τις οποίες έχει αντιληφθεί ένα ποσοστό από 50% έως 58% σε κάθε περίπτωση. Όσον αφορά τις δαπάνες για την ένδυση και υπόδηση, οι καταναλωτές φαίνεται να έχουν στραφεί σε προϊόντα τα οποία διατίθενται σε χαμηλές τιμές.

Αναφορικά με τα έξοδα συντήρησης της κατοικίας και του αυτοκινήτου, καθώς και για τα είδη διατροφής, τα ποσοστά υπολογίζονται σε 41% και 37% αντίστοιχα. Τα είδη διατροφής και συγκεκριμένα τα αγαθά πρώτης ανάγκης,

αποτελούν βασική ανάγκη για επιβίωση και για τον λόγο αυτό είναι η τελευταία κατηγορία δαπάνης που περιορίζει κάθε νοικοκυριό.

Ερώτηση 5^η

Ποιες θεωρείτε τις βασικότερες κοινωνικές επιπτώσεις για τις επιχειρήσεις της Πάτρας, λόγω ύφεσης;

Απάντηση

Κλείσιμο επιχειρήσεων	9	15,0%
Συρρίκνωση του κλάδου	2	3,3%
Πρόβλημα χρηματοδότησης – βιωσιμότητας	4	6,7%
Όλα τα παραπάνω	45	75,0%

Όσον αφορά τις επιπτώσεις για τις επιχειρήσεις της πόλης, φαίνεται ότι, το σύνολο σχεδόν των καταναλωτών έχει διαπιστώσει το σοβαρό πρόβλημα που υπάρχει στον επιχειρηματικό κλάδο και την οικονομική δραστηριότητα της πόλης. Πιο συγκεκριμένα, το 75% των ερωτηθέντων, απάντησαν ότι η οικονομική κρίση έχει πλήξει σε πολύ μεγάλο βαθμό τον κλάδο των επιχειρήσεων, αφού έχει σημειωθεί κλείσιμο επιχειρήσεων, συρρίκνωση του κλάδου, ενώ υπάρχουν και προβλήματα βιωσιμότητας για τις επιχειρήσεις.

Ερώτηση 6^η

θεωρείτε ότι η μετανάστευση των νέων έχει αυξηθεί, επηρεάζοντας την αγοραστική δύναμη της πόλης;

Απάντηση

Καθόλου	15	25,0%
Μέτρια	35	58,3%
Πολύ	10	16,7%

Σε ερώτηση εάν η μετανάστευση των νέων έχει επηρεάσει είτε θετικά είτε αρνητικά την αγοραστική δύναμη της πόλης, ένα ποσοστό 60% περίπου, θεωρεί ότι δεν έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην επίπτωση της κρίσης στο επίπεδο της ζωής των καταναλωτών της πόλης.

Ο λόγος είναι ότι η μετανάστευση είναι ένα φαινόμενο που παρουσιάζεται σε όλες τις μεγάλες πόλεις, ωστόσο δεν επιδρά στην καταναλωτική στάση των πολιτών, καθώς άλλοι μεταναστεύουν για να εγκατασταθούν στην πόλη και άλλοι φεύγουν από αυτή.

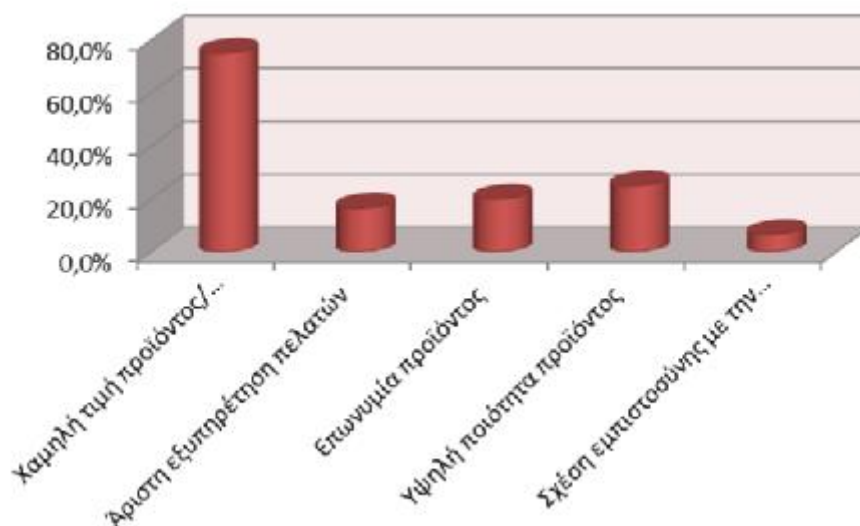
Το μεταναστευτικό ρεύμα και το επίπεδο των ανθρώπων που μεταφέρονται σε μία πόλη, αποτελεί κριτήριο και επηρεάζει τον δείκτη της κοινωνικής ευημερίας, ωστόσο δεν μεταβάλλει την στάση των καταναλωτών στην ικανοποίηση των αναγκών τους.

Ερώτηση 7^η

Τι θεωρείτε πιο σημαντικό για την αγορά ενός προϊόντος/ υπηρεσίας;

Απάντηση

Χαμηλή τιμή προϊόντος/ υπηρεσίας	45	75,0%
Άριστη εξυπηρέτηση πελατών	10	16,7%
Επωνυμία προϊόντος	12	20,0%
Υψηλή ποιότητα προϊόντος	15	25,0%
Σχέση εμπιστοσύνης με την επιχείρηση	4	6,7%

Στην συγκεκριμένη ερώτηση διαπιστώνεται ο τρόπος με τον οποίο δρουν οι καταναλωτές για την ικανοποίηση μίας ανάγκης τους. Η μεγάλη πλειοψηφία των καταναλωτών δίνουν ιδιαίτερη βάση στην τιμή του προϊόντος. Ανεξάρτητα από την ποιότητα ενός προϊόντος, μία υψηλή τιμή, αποτελεί τον καθοριστικό παράγοντα για την απόκτησή του. Το ποσοστό των ερωτηθέντων που δίνουν ιδιαίτερη βάση στη τιμή του προϊόντος ή της υπηρεσίας ανέρχεται σε 75%, δηλαδή 45 στους 60 ερωτηθέντες.

Ένα ποσοστό 25% δίνει βαρύτητα στην ποιότητα του προϊόντος, γιατί θεωρεί ότι η χαμηλή τιμή σε ένα προϊόν μπορεί να σημαίνει και χειρότερη ποιότητα, ενώ μία υψηλότερη τιμή να συνεπάγεται και καλύτερη ποιότητα για το προϊόν.

Οι απαντήσεις, επωνυμία του προϊόντος, άριστη εξυπηρέτηση των πελατών και σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ επιχείρησης και καταναλωτή, αποτελούν σημαντικό παράγοντα για τους πολίτες σε ποσοστά 25%, 17% και 7% αντίστοιχα. Κατά την διαδικασία της ανάλυσης των αποτελεσμάτων διαπιστώθηκε ότι, οι συγκεκριμένες απαντήσεις αποτέλεσαν καθοριστικό παράγοντα κυρίως για τους ίδιους τους επιχειρηματίες, ενώ από την πλευρά αποκλειστικά των καταναλωτών, η απάντηση ήταν «η τιμή του προϊόντος».

Ερώτηση 8^η

Σε ποιο τομέα δραστηριοποιείται η επιχείρησή σας;

Απάντηση

Εμπόριο	24	80,0%
Υπηρεσίες	6	20,0%

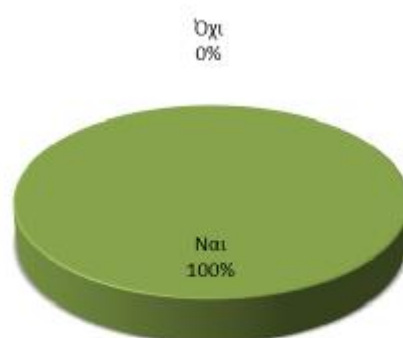
Η συγκεκριμένη ερώτηση απευθυνόταν μόνο σε επιχειρηματίες. Από το σύνολο των ερωτηθέντων (30 ιδιοκτήτες), οι 24 από αυτούς έχουν επιχείρηση στον κλάδο του εμπορίου, ενώ οι υπόλοιποι 4 δραστηριοποιούνται στον τομέα παροχής υπηρεσιών.

Ερώτηση 9^η

Θεωρείτε ότι ο κλάδος στον οποίο δραστηριοποιείστε έχει επηρεαστεί τα τελευταία χρόνια;

Απάντηση

Ναι	30	100,0%
Όχι	0	0,0%

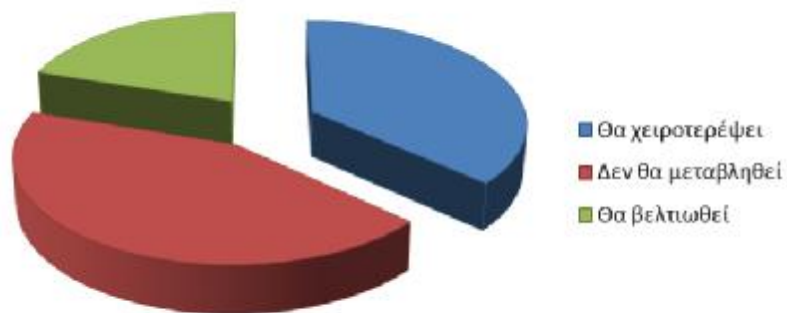
Σε ερώτηση εάν θεωρούν ότι ο κλάδος στον οποίο δραστηριοποιούνται έχει επηρεαστεί τα τελευταία χρόνια, η απάντηση ήταν καθολική για τους ερωτηθέντες. Όλοι θεωρούν ότι τα τελευταία χρόνια ο κλάδος στον οποίο δραστηριοποιούνται έχει επηρεαστεί αρνητικά, σημειώνοντας συρρίκνωση και πτωτική πορεία, σύμφωνα με τις πραγματοποιηθείσες πωλήσεις όλων των επιχειρήσεων γενικά.

Ερώτηση 10^η

Θεωρείτε ότι η κατάσταση στην αγορά της πόλης θα μεταβληθεί στο άμεσο μέλλον;

Απάντηση

Θα χειροτερέψει	11	36,7%
Δεν θα μεταβληθεί	13	43,3%
Θα βελτιωθεί	6	20,0%

Σε ερώτηση πως προβλέπουν την εξέλιξη της κατάστασης στην αγορά της πόλης, οι απαντήσεις παρουσίασαν την εξής κατανομή: το ποσοστό 37% περίπου, δηλαδή οι 11 ερωτηθέντες θεωρούν ότι, στο μέλλον η αγοραστική δύναμη της πόλης θα μειωθεί ακόμη περισσότερο, επηρεάζοντας ακόμη περισσότερο την ποιότητα ζωής των πολιτών.

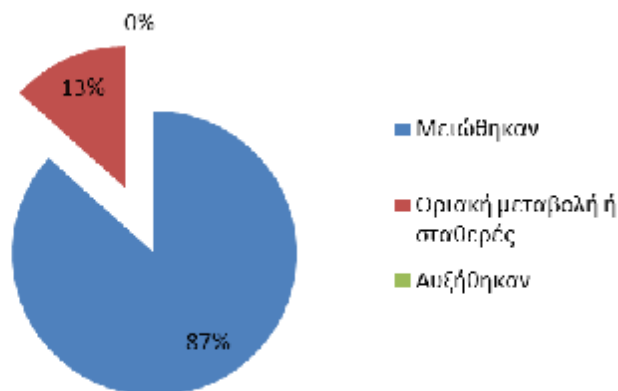
Οι 13 ερωτηθέντες, δηλαδή το 43% του δείγματος, θεωρεί πως δεν θα σημειωθεί κάποια σημαντική μεταβολή για την αγορά της πόλης στα άμεσο μέλλον. Ωστόσο, αξιοσημείωτο είναι ένα ποσοστό 20% που προβλέπει βελτίωση στην αγορά της πόλης.

Ερώτηση 11'

Τα τελευταία χρόνια, οι πωλήσεις της επιχείρησής σας πως μεταβλήθηκαν;

Απάντηση

Μειώθηκαν	26	86,7%
Οριακή μεταβολή ή σταθερές	4	13,3%
Αυξήθηκαν	0	0,0%

Στην ερώτηση πως εξελίσσεται ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων τα τελευταία χρόνια, διαπιστώνεται ότι η μεγάλη πλειοψηφία των ερωτηθέντων έχουν δηλώσει μείωση των πωλήσεων της επιχείρησής τους. Το ποσοστό των ερωτηθέντων που δήλωσαν μείωση των εσόδων τους ανέρχεται σε 87%.

Ωστόσο, υπάρχει και ένα ποσοστό 13% το οποίο δήλωσε ότι η μεταβολή του κύκλου εργασιών του ήταν οριακή ή σταθερή. Στο σημείο αυτό να σημειώσουμε ότι από τις 4 απαντήσεις που δόθηκαν στην συγκεκριμένη περίπτωση, οι 3 προέρχονται από επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στον τομέα της παροχής υπηρεσιών.

Διαπιστώνεται λοιπόν, ότι ο τομέας της παροχής υπηρεσιών, έχει πληγεί σχετικά λιγότερο από τον τομέα του εμπορίου, καθώς οι μεταβολές που σημειώνονται στα έσοδα των επιχειρήσεων είναι οριακά. Επομένως, ο κλάδος που φαίνεται να έχει πληγεί περισσότερο από την οικονομική κρίση φαίνεται να είναι αυτός του εμπορίου.

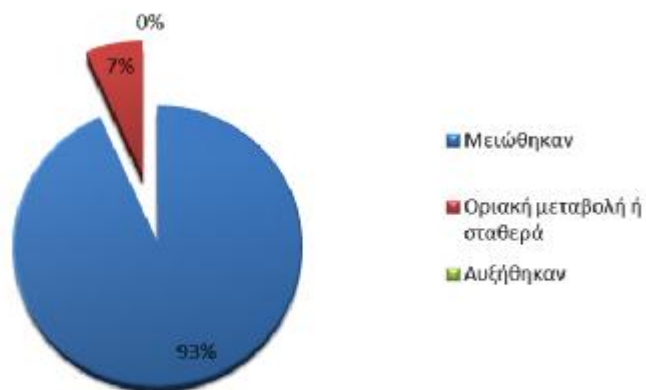
Τέλος να σημειώσουμε ότι, κανένας από τους ερωτηθέντες δεν δήλωσε αύξηση του κύκλου εργασιών του τα τελευταία χρόνια.

Ερώτηση 12^η

Τα τελευταία χρόνια, τα κέρδη της επιχείρησής σας πως μεταβλήθηκαν;

Απάντηση

Μειώθηκαν	28	93,3%
Οριακή μεταβολή ή σταθερά	2	6,7%
Αυξήθηκαν	0	0,0%

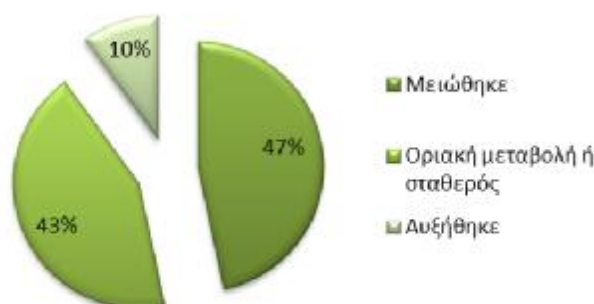
Σε συνέχεια της προηγούμενης ερώτησης και κατά πόσο μεταβλήθηκαν τα κέρδη των επιχειρήσεων τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται ότι σε σχέση με την εξέλιξη του κύκλου εργασιών τους (πωλήσεις), μείωση των κερδών, δήλωσαν περισσότεροι ερωτηθέντες με το ποσοστό να ανέρχεται σε 93%.

Ερώτηση 13^η

Τα τελευταία χρόνια, ο αριθμός των πελατών της επιχείρησής σας πως μεταβλήθηκε;

Απάντηση

Μειώθηκε	14	46,7%
Οριακή μεταβολή ή σταθερός	13	43,3%
Αυξήθηκε	3	10,0%

Σε συνέχεια των προηγούμενων ερωτήσεων και πως εξελίχθηκε η αγοραστική δύναμη των καταναλωτών για την επιχείρησή τους, ένα ποσοστό 10% διαπίστωσε αύξηση της πελατειακής βάσης της επιχείρησής του, χωρίς ωστόσο αυτό να σημαίνει και αύξηση των κύκλου εργασιών ή των κερδών της επιχείρησης. Ο λόγος που μπορεί να συμβαίνει κάτι τέτοιο είναι η μείωση στις τιμές των προϊόντων από τις επιχείρησης ώστε να προσελκύσουν περισσότερους πελάτες και να διασφαλίσουν την βιωσιμότητά τους.

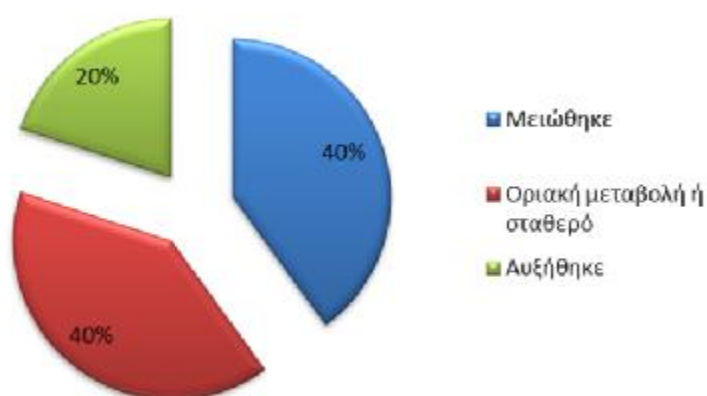
Από την άλλη πλευρά, το υπόλοιπο ποσοστό, 90%, δήλωσε κατά μέσο όρο είτε μείωση της πελατειακής του βάσης, είτε οριακή μεταβολή των πελατών για την επιχείρηση.

Ερώτηση 14^η

Τα τελευταία χρόνια, το μερίδιο αγοράς της επιχείρησής σας πως μεταβλήθηκε;

Απάντηση

Μειώθηκε	12	40,0%
Οριακή μεταβολή ή σταθερό	12	40,0%
Αυξήθηκε	6	20,0%

Όσον αφορά το μερίδιο που φαίνεται να κατέχουν οι επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην έρευνα, μέσα στον κλάδο δραστηριοποίησής τους, για το ποσοστό

20% δηλώθηκε αύξηση, ενώ από 12 ερωτηθέντες (40%) δήλωσαν μείωση ή οριακή μεταβολή / σταθερό μερίδιο στην αγορά.

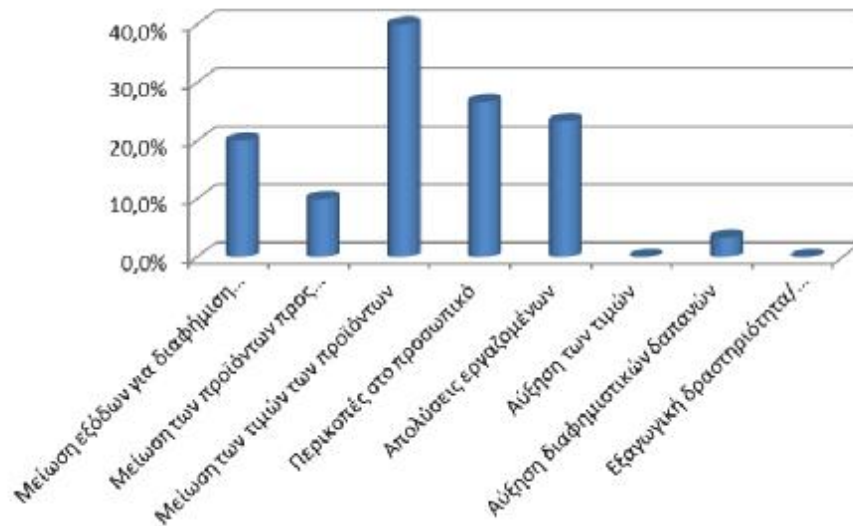
Από το ποσοστό 20% που δήλωσε αύξηση του μεριδίου της αγοράς, οι δύο ανήκουν στον τομέα της παροχής υπηρεσιών, ενώ οι υπόλοιπες επιχειρήσεις (4) ανήκουν στον κλάδο του εμπορίου. Σημειώνεται ότι, η αύξηση του μεριδίου της αγοράς δεν σημαίνει απόλυτα και αύξηση των κερδών της επιχείρησης, καθώς ο προσδιορισμός των κερδών υπολογίζεται από διάφορους παράγοντες που σχετίζονται με τα έξοδα της επιχείρησης, την τιμή πώλησης των προϊόντων της, κ.λπ. Η μεταβολή του μεριδίου της αγοράς για την πόλη οφείλεται κυρίως στο γεγονός της συρρίκνωσης του κλάδου, με το κλείσιμο πολλών επιχειρήσεων, ειδικότερα αυτών που δραστηριοποιούνταν σε κλάδο εμπορίου.

Ερώτηση 15^η

Με ποιες ενέργειες προσπαθείτε να αντιμετωπίσετε την κρίση;

Απάντηση

Μείωση εξόδων για διαφήμιση και μάρκετινγκ	12	20,0%
Μείωση των προϊόντων προς διάθεση	6	10,0%
Μείωση των τιμών των προϊόντων	24	40,0%
Περιοχές στο προσωπικό	16	26,7%
Απολύσεις εργαζομένων	14	23,3%
Αύξηση των τιμών	0	0,0%
Αύξηση διαφημιστικών δαπανών	2	3,3%
Εξαγωγική δραστηριότητα/ επέκταση σε νέες αγορές	0	0,0%

Σε ερώτηση με ποιον τρόπο προσπαθούν οι ίδιοι οι επιχειρηματίες να αντιμετωπίσουν την κρίση και να ανταπεξέλθουν, οι σημαντικότερες απαντήσεις που δόθηκαν ήταν, η μείωση της τιμής των προϊόντων τους με ποσοστό 40%, ενώ ακολούθησαν οι ενέργειες περικοπής των μισθών των απασχολούμενων της επιχείρησης, με ποσοστό 27%.

Οι επιχειρήσεις που προέβησαν σε απολύσεις εργαζομένων υπολογίζονται στις 14 (ποσοστό 23%), ενώ ένα ποσοστό 20% δήλωσε ότι έχει μειώσει τα έξοδα για τις ενέργειες προβολής και προώθησης της επιχείρησής του. Από την άλλη πλευρά, ένα ποσοστό 3% των ερωτηθέντων (2 επιχειρηματίες), δήλωσαν ότι έχουν αυξήσει την διαφημιστική τους δαπάνη, προκειμένου να ανταπεξέλθουν στην μειωμένη οικονομική δραστηριότητα.

Σημειώνεται επίσης ότι, ένα ποσοστό 10% έχει προβεί στην μείωση των προϊόντων προς διάθεση, ώστε να μην διατηρεί μεγάλο όγκο αποθεμάτων, αλλά και να έχει μικρό κόστος αγοράς πρώτων υλών και εμπορευμάτων.

Τέλος, καμία από τις επιχειρήσεις που συμμετείχε στην έρευνα δεν δήλωσε ότι στην προσπάθειά της για διασφάλιση της βιωσιμότητά της, δεν ακολούθησε πολιτική αύξησης των τιμών των προϊόντων της, ή εξαγωγικής δραστηριότητας και επέκτασης σε νέες αγορές.

Ερώτηση 16^η

Πως πιστεύετε ότι μπορεί να βελτιωθεί η κατάσταση στην αγορά και επομένως, ποιοτικό επίπεδο της πόλης;

Απάντηση

Μέσω τοπικής και κρατικής παρέμβασης	0	0,0%
Μέσω ανάληψης πρωτοβουλιών από τις ίδιες τις επιχειρήσεις	6	20,0%
Και τα δύο παραπάνω	14	46,7%
Τίποτα από τα παραπάνω	10	33,3%

Σε ερώτηση με ποιο τρόπο θεωρούν ότι μπορεί να ανακάμψει η αγοραστική δύναμη της πόλης και επομένως να βελτιωθεί η ποιότητα της ζωής των πολιτών, ένα ποσοστό 47% περίπου δήλωσε ότι θα πρέπει να υπάρξει τοπική και κρατική παρέμβαση, καθώς και ανάληψη πρωτοβουλιών από τους ίδιους τους επιχειρηματίες.

Ένα ποσοστό 6% θεωρεί ότι η ανάληψη πρωτοβουλιών από τις ίδιες τις επιχειρήσεις είναι αρκετή για την βελτίωση της κατάστασης, ενώ το ποσοστό 33% δήλωσε ότι με κανέναν από τους παραπάνω τρόπους δεν μπορεί να επιτευχθεί βελτίωση της αγοραστικής δύναμης για την πόλη της Πάτρας.

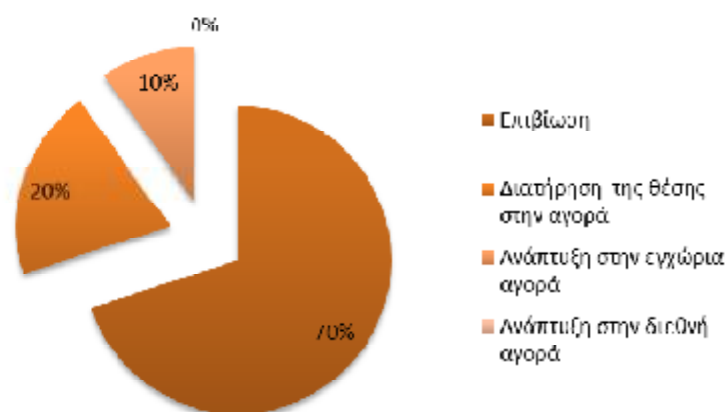
Όσον αφορά τις δράσεις της τοπικής και κρατικής παρέμβασης, αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν ενδεικτικά, την δημιουργία πολιτιστικών εκδηλώσεων εθνικής εμβέλειας, οι οποίες θα αυξήσουν σημαντικά τον τουρισμό της πόλης, ή ακόμη και την δυνατότητα επιχορηγήσεων από το ίδιο το κράτος για την αναβάθμιση της ποιότητας των προϊόντων τους και την δυνατότητα επέκτασής τους σε νέες αγορές.

Ερώτηση 17^η

Κάτω από τις παρούσες συνθήκες, ποιοι είναι οι βραχυπρόθεσμοι στόχοι για την επιχείρησή σας;

Απάντηση

Επιβίωση	21	70,0%
Διατήρηση της θέσης στην αγορά	6	20,0%
Ανάπτυξη στην εγχώρια αγορά	3	10,0%
Ανάπτυξη στην διεθνή αγορά	0	0,0%

Τέλος, όσον αφορά τους βραχυπρόθεσμους στόχους των ερωτηθέντων που ήταν ιδιοκτήτες επιχείρησης, η μεγάλη πλειοψηφία τους, δηλαδή ένα ποσοστό 71% έχει θέσει ως στόχο την διασφάλιση της βιωσιμότητας της επιχείρησης και εν συνεχεία θα σχεδιάσει πολιτικές για ανάπτυξη στον κλάδο.

Ένα ποσοστό 20% έχει θέσει ως στόχο να διατηρήσει το μερίδιο της αγοράς που ήδη κατέχει και να μην σημειώσει περαιτέρω μείωση των οικονομικών δεικτών. Οι 3 ερωτηθέντες αποσκοπούν στην αύξηση του μεριδίου τους εντός της εγχώριας αγοράς, ενώ κανένας από τους ερωτηθέντες – επιχειρηματίες, δεν έχει θέσει ως βραχυπρόθεσμο στόχο την επέκτασή του στην διεθνή αγορά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία, αναλύθηκε η επίδραση της οικονομικής κρίσης για την πόλη της Πάτρας και συγκεκριμένα, πως επιδρά σε καταναλωτές και επιχειρήσεις. Αρχικά να αναφέρουμε ότι, οι δείκτες οι οποίοι αποτυπώνουν την ποιότητα ζωής των ανθρώπων είναι αυτοί του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, της απασχόλησης, των επενδύσεων και οι οποίοι επηρεάζονται από την οικονομική ύφεση και επηρεάζουν την συνολική οικονομία.

Ορισμένες από τις σημαντικότερες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης είναι τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, οι απολύσεις, η μείωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, το κλείσιμο των επιχειρήσεων, η μείωση της παραγωγικής δραστηριότητας, η μείωση της κατανάλωσης, τα χαμηλά δημόσια έσοδα, η αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος, τα υψηλά επίπεδα δημόσιου χρέους, κ.λπ.

Όσον αφορά την απασχόληση, αυτή αποτελεί ίσως τον πιο καθοριστικό παράγοντα για την αίσθηση ικανοποίησης που βιώνουν οι καταναλωτές αλλά και οι επιχειρήσεις. Η εξέλιξη της απασχόλησης μέχρι και το έτος 2008 είναι αυξανόμενη ανά έτος, ενώ από το 2009 αρχίζει να παρουσιάζει μία πτωτική πορεία. Ο κυριότερος λόγος που επηρέασε την συνολική απασχόληση της χώρας είναι η οικονομική αστάθεια που άρχισε να παρατηρείται. Από το 2008 και έπειτα άρχισαν να εμφανίζονται και τα πρώτα συμπτώματα της οικονομικής ύφεσης.

Εφάμιλλος με τον δείκτη απασχόλησης είναι και αυτός της ανεργίας. Από 1998 έως και το 2008 ο δείκτης της ανεργίας παρουσίαζε μία μείωση, προσεγγίζοντας ολοένα και περισσότερο τον μέσο όρο του δείκτη ανεργίας των 28 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για το 2008 η ανεργία στην χώρα μας ανήλθε σε ποσοστό 7,76% επί του συνολικού εργατικού δυναμικού, ενώ ο αντίστοιχος μέσος δείκτης για τις χώρες ΕΕ-28 ήταν 6,96%.

Όσον αφορά τους κλάδους που έχουν πληγεί περισσότερο από την οικονομική κρίση, αυτοί είναι, ο κλάδος των επίπλων και ειδών οικιακής χρήσης, ο φαρμακευτικός κλάδος, καθώς και ο κλάδος της ένδυσης και υπόδησης. Από την άλλη πλευρά τα καταστήματα ειδών διατροφής και τα μεγάλα καταστήματα, παρόλο που έχουν σημειώσει και αυτά μείωση του κύκλου εργασιών τους, διαθέτουν ένα αρκετά μεγάλο μερίδιο του κλάδου.

Ένας από τους δείκτες που είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την εξέλιξη του εμπορίου, είναι αυτός της κατανάλωσης. Ο δείκτης της κατανάλωσης επηρεάζει και επηρεάζεται άμεσα από τον δείκτη του εμπορίου.

Πέρα όμως από τους βασικούς κλάδους της οικονομίας, αλλά και τα οικονομικά μεγέθη, η οικονομική ύφεση, έχει επιπτώσεις στο σύνολο της ποιότητας της ζωής των ανθρώπων. Αρχικά να σημειώσουμε ότι, η οικονομική ύφεση έχει αντίκτυπο στον τομέα της υγείας. Σε χώρες όπου η οικονομική δραστηριότητα είναι μειωμένη, το εισόδημα είναι χαμηλό με αποτέλεσμα να παρατηρούνται φαινόμενα μειωμένης καταναλωτικής ζήτησης, μικρότερου ποσοστού επενδύσεων, αύξησης της ανεργίας, κ.λπ.

Οι ψυχικές διαταραχές και ιδιαίτερα οι συναισθηματικές, κρίνονται πολύ σημαντικές για την δημόσια υγεία, καθώς κατατάσσονται στις πρώτες αιτίες που προκαλούν σημαντική μείωση της λειτουργικότητας των ανθρώπων. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, μέχρι το 2020, οι ψυχικές διαταραχές θα αποτελούν τις δεύτερες σε συχνότητα διαταραχές, μετά την ισχαιμική καρδιοπάθεια.

Ένας ακόμη τομέας στον οποίο έχει επίπτωση η μειωμένη οικονομική δραστηριότητα είναι ο τομέας της εκπαίδευσης. Από την βιβλιογραφική ανασκόπηση της πτυχιακής εργασίας, διαπιστώθηκε ότι επιπτώσεις της κρίσης στην εκπαίδευση, καλύπτουν όλο το φάσμα αυτής και όχι μόνο μία μερίδα ανθρώπων που σχετίζονται με τον κλάδο.

Αναφορά με τον τουριστικό κλάδο, στην περίπτωση της χώρας μας, η οικονομική δραστηριότητα και η κοινωνικοοικονομική της δομή επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τις εξελίξεις στον τουριστικό κλάδο και, ο τουριστικός κλάδος επηρεάζεται από την οικονομική κατάσταση της χώρας μας. Κάθε μεταβολή στην ροή της οικονομικής δραστηριότητας ή στους δείκτες του τουρισμού, επιφέρει τα αντίστοιχα αποτελέσματα και στο σύνολο της οικονομίας. Από τις αρχές του 2008 οπότε και η οικονομία της χώρας μας ήρθε αντιμέτωπη με την παγκόσμια οικονομική κρίση που ξέσπασε από το 2007 στις Η.Π.Α., ο κλάδος του τουρισμού άρχισε να παρουσιάζει πτωτική πορεία.

Στην συνέχεια της παρούσας πτυχιακής εργασίας παρουσιάστηκε η εξέλιξη της πόλης της Πάτρας από την περίοδο της εκβιομηχάνισης μέχρι σήμερα. Αρχικά να σημειώσουμε ότι, η ανάπτυξη της πόλης σε βιομηχανικό κέντρο, είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία μίας κοινωνίας με δομές και συνθήκες διαβίωσης σε αρκετά υψηλά ποσοστά. Οι δείκτες απασχόλησης και εισοδήματος ήταν ολοένα αυξανόμενοι και σε

σύγκριση με το κόστος διαβίωσης, η πόλη της Πάτρας αποτελούσε τόπο εγκατάστασης μεγάλης μερίδας πληθυσμού. Στα πλεονεκτήματα της εκβιομηχάνισης της πόλης ήταν η εξειδίκευση σε όλα τα στάδια της παραγωγής, με αποτέλεσμα την ανάγκη για ανάπτυξη και του επιπέδου διανοήσης των πολιτών. Η Πάτρα αποτελούσε κέντρο επιχειρήσεων μέχρι και την δεκαετία του '90, η οποία ήταν η τελευταία δεκαετία για τον κλάδο της βιομηχανίας, τόσο για την ίδια την πόλη, όσο και για την υπόλοιπη χώρα.

Από το 2008 και έπειτα, η πόλη άρχισε να έρχεται αντιμέτωπη με την οικονομική κρίση με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται οι πρώτες επιπτώσεις για την ίδια την κοινωνία. Χαρακτηριστικά να αναφέρουμε ότι, σύμφωνα με στοιχεία του Επιμελητηρίου Αχαΐας και του ΟΑΕΔ έχει διαπιστωθεί ότι η ανεργία στον νέο πληθυσμό της πόλης ανέρχεται περίπου στο 70%, ενώ σε σύνολο Νομού, η αναλογία ανέργου με εργατικό δυναμικό είναι ένα προς δύο. Όσον αφορά την πορεία στον επιχειρηματικό κλάδο, έχει υπολογιστεί ότι ένα ποσοστό περίπου 22% των επιχειρήσεων έχουν πάψει την λειτουργία τους.

Αναφορικά με την διεξαγωγή της έρευνας που δημιουργήθηκε, τα σημαντικότερα συμπεράσματα που εξάγονται είναι τα εξής:

Το ποσοστό 38% των καταναλωτών δήλωσαν ότι τα τελευταία χρόνια έχουν χάσει την εργασία τους και δεν απασχολούνται κάπου την συγκεκριμένη χρονική στιγμή.

Σε ερώτηση με ποιον τρόπο δρουν οι καταναλωτές για την ικανοποίηση μίας ανάγκης τους, η μεγάλη πλειοψηφία των καταναλωτών δίνουν ιδιαίτερη βάση στην τιμή του προϊόντος. Ανεξάρτητα από την ποιότητα ενός προϊόντος, μία υψηλή τιμή, αποτελεί τον καθοριστικό παράγοντα για την απόκτησή του.

Σε ερώτηση πως προβλέπουν την εξέλιξη της κατάστασης στην αγορά της πόλης, το ποσοστό 37% περίπου, θεωρούν ότι, στο μέλλον η αγοραστική δύναμη της πόλης θα μειωθεί ακόμη περισσότερο, επηρεάζοντας ακόμη περισσότερο την ποιότητα ζωής των πολιτών.

Όσον αφορά την εξέλιξη του κύκλου εργασιών για τις επιχειρήσεις, το ποσοστό των ερωτηθέντων που δήλωσαν μείωση των εσόδων τους ανέρχεται σε 87%. Σχετικά με τους τρόπους με τους οποίους προσπαθούν οι ίδιοι οι επιχειρηματίες να καταπολεμήσουν την κρίση και να αυξήσουν το επίπεδο της κοινωνικής ευημερίας, οι σημαντικότερες απαντήσεις που δόθηκαν ήταν, η μείωση της τιμής των προϊόντων

τους με ποσοστό 40%, ενώ ακολούθησαν οι ενέργειες περικοπής των μισθών των απασχολούμενων της επιχείρησης, με ποσοστό 27%.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ασπιώτη Βασιλική, 2013, Εργασιακές σχέσεις και εργασιακή ικανοποίηση: Η περίπτωση του ΟΤΕ, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

Διαμαντόπουλος Χρήστος, 2015, Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στο περιβάλλον,

<http://www.agrotypos.gr/index.asp?mod=articles&id=93132>

Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2011, Δελτίο Τύπου: Έρευνα για την είσοδο των νέων στην αγορά εργασίας

Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2016, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού: Δ' Τρίμηνο 2015

Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 2015, Τάσεις της Τουριστικής Κίνησης 2008-2015

Ευθυμίου Κ., Αργαλιά Ε., Κασκαμπά Ε., Μακρή Α., 2013, Οικονομική κρίση και ψυχική υγεία. Τι γνωρίζουμε για την σημερινή κατάσταση στην Ελλάδα; Εγκέφαλος 50, 22-30

Ζώνιου-Σιδέρη Αθηνά, 2014, Διάλεξη με θέμα «Η ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα στην εποχή της οικονομικής κρίσης: μια κριτική τοποθέτηση»

<http://www.zougla.gr/omogenia/article/i-eiptosis-tis-ikonomiki-krisis-stin-eliniki-pedia>

Καλαμιώτης Ι., Καρύδη Α., 2014, Αμήχανη Πόλη, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Κατσέλη Λ., Μαγουλά Χ., 2002, Μακροοικονομική ανάλυση και Ελληνική οικονομία, Εκδόσεις: Τυποθήτω, Αθήνα

Μανασάκης Κωνσταντίνος, 2013, Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα κατά την διάρκεια της οικονομικής ύφεσης, Ελληνικό ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής

ΟΑΕΔ, 2012, Έκθεση Α' Εξαμήνου 2012, Οι εξελίξεις στην εγγεγραμμένη ανεργία και τις ροές μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα

ΟΑΕΔ, 2013, Έκθεση Β' Εξαμήνου 2012, Οι εξελίξεις στην εγγεγραμμένη ανεργία και τις ροές μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα

ΟΑΕΔ, 2015, Έκθεση Α' Εξαμήνου 2014, Οι εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων

ΟΑΕΔ, 2015, Έκθεση Β' Εξαμήνου 2014. Οι εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων

ΟΑΕΔ, 2016, Έκθεση Α' Εξαμήνου 2015, Οι εξελίξεις στο σύνολο και τα χαρακτηριστικά των εγγεγραμμένων ανέργων

Πανταζίδης Στέλιος, 2002, Μακροοικονομικές εξελίξεις και οικονομική πολιτική στην Ελλάδα από την μεταπολίτευση μέχρι την ένταξη στην ΟΝΕ (1975 – 2000), Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα

Πουρνάρα Σοφία, 2012, Διπλωματική εργασία: Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στην επίδοση των ελληνικών επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

Προδρομίδης Κυπριανός, 2003, Αρχές Οικονομικής Πολιτικής, Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα

Ψαθά Ε., Δέφνερ Α., Μέτρηση της Ποιότητας Ζωής στις Ελληνικές Πόλεις. Συγκριτική αξιολόγηση των τομέων της υγείας και της εκπαίδευσης

OECD, 2016, OECD Tourism Trends and Policies 2016

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

OECD, Gross domestic product (GDP),

http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SNA_TABLE1#

OECD, Inflation,

<https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm>

OECD, General Government Deficit,

<https://data.oecd.org/gga/general-government-deficit.htm>

OECD, 2015, Employment Outlook,

<https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm>

Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Απασχόληση

<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL21/->

Ελληνική Στατιστική Αρχή, Μάρτιος 2016, Λιανικό Εμπόριο (Δείκτης Κύκλου Εργασιών και Δείκτης Όγκου)

<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/DKT39/->

Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ετήσιοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Τελική Κατανάλωση

<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL39/->

Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί, Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL48/->

Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί, Απασχόληση

<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL54/->

Ελληνική Στατιστική Αρχή, Περιφερειακοί Λογαριασμοί, Περιφερειακοί Λογαριασμοί Νοικοκυριών

<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL60/->

<http://www.dailyfx.gr/fx/learn/inflation-cpi>

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/prices.aspx>

<http://www.kathimerini.gr/821368/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/oi-prwtes-epiptwseis-ston-toyrismo>

<http://www.enterprisegreece.gov.gr/gr/ependytikoi-tomeis/toyrismos>

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/MonetaryPolicyEurosysteem/monetary.aspx>

<http://www.oaed.gr/statistika-stoicheia-ana-mena>

<http://www.ypakp.gr/>

<http://dete.gr>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο για τις κοινωνικές επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης στην πόλη της Πάτρας

1. Παρατηρείτε να έχει μεταβληθεί το επίπεδο της κοινωνικής ευημερίας των πολιτών κατά τα τελευταία χρόνια;

Καθόλου

Μέτρια

Πολύ

2. Τα τελευταία χρόνια έχει επέλθει κάποια από τις παρακάτω συνέπειες λόγω οικονομικής ύφεσης;

Απώλεια εργασίας

Αλλαγή κατοικίας

Πώληση περιουσιακών στοιχείων

Πώληση κατοικίας

Τίποτα από τα παραπάνω

3. Ποιες θεωρείτε τις βασικότερες κοινωνικές επιπτώσεις για τους καταναλωτές της πόλης, λόγω ύφεσης;

Μειωμένη αγοραστική δύναμη

Προβλήματα συμπεριφοράς

Αύξηση εγκληματικότητας

Όλα τα παραπάνω

4. Σε τι βαθμό έχετε περιορίσει τα έξοδα του νοικοκυριού σας όσον αφορά σε δαπάνες για...

Είδη διατροφής

Έξοδα μετακίνησης

Καθημερινά μικροέξοδα

Είδη ένδυσης / υπόδησης

Έξοδα συντήρησης κατοικίας / αυτοκινήτου

Ψυχαγωγία

Διακοπές

5. Ποιες θεωρείτε τις βασικότερες κοινωνικές επιπτώσεις για τις επιχειρήσεις της Πάτρας, λόγω ύφεσης;

Κλείσιμο επιχειρήσεων

Συρρίκνωση του κλάδου

Πρόβλημα χρηματοδότησης – βιωσιμότητας

Όλα τα παραπάνω

6. Θεωρείτε ότι η μετανάστευση των νέων έχει αυξηθεί, επηρεάζοντας την αγοραστική δύναμη της πόλης;

Καθόλου

Μέτρια

Πολύ

7. Τι θεωρείτε πιο σημαντικό για την αγορά ενός προϊόντος/ υπηρεσίας;

Χαμηλή τιμή προϊόντος/ υπηρεσίας

Άριστη εξυπηρέτηση πελατών

Επωνυμία προϊόντος

Υψηλή ποιότητα προϊόντος

Σχέση εμπιστοσύνης με την επιχείρηση

8. Σε ποιο τομέα δραστηριοποιείται η επιχείρησή σας;

Εμπόριο

Υπηρεσίες

9. Θεωρείτε ότι ο κλάδος στον οποίο δραστηριοποιείστε έχει επηρεαστεί τα τελευταία χρόνια;

Ναι

Όχι

10. Θεωρείτε ότι η κατάσταση στην αγορά της πόλης θα μεταβληθεί στο άμεσο μέλλον;

Θα χειροτερέψει

Δεν θα μεταβληθεί

Θα βελτιωθεί

11. Τα τελευταία χρόνια, οι πωλήσεις της επιχείρησής σας πως μεταβλήθηκαν;

Μειώθηκαν

Οριακή μεταβολή ή σταθερές

Αυξήθηκαν

12. Τα τελευταία χρόνια, τα κέρδη της επιχείρησής σας πως μεταβλήθηκαν;

Μειώθηκαν

Οριακή μεταβολή ή σταθερά

Αυξήθηκαν

13. Τα τελευταία χρόνια, ο αριθμός των πελατών της επιχείρησής σας πως μεταβλήθηκε;

Μειώθηκε

Οριακή μεταβολή ή σταθερός

Αυξήθηκε

14. Τα τελευταία χρόνια, το μερίδιο αγοράς της επιχείρησής σας πως μεταβλήθηκε;

Μειώθηκε

Οριακή μεταβολή ή σταθερό

Αυξήθηκε

15. Με ποιες ενέργειες προσπαθείτε να αντιμετωπίσετε την κρίση;

Μείωση εξόδων για διαφήμιση και μάρκετινγκ

Μείωση των προϊόντων προς διάθεση

Μείωση των τιμών των προϊόντων

Περιοχές στο προσωπικό

Απολύσεις εργαζομένων

Αύξηση των τιμών

Αύξηση διαφημιστικών δαπανών

Εξαγωγική δραστηριότητα/ επέκταση σε νέες αγορές

16. Πως πιστεύετε ότι μπορεί να βελτιωθεί η κατάσταση στην αγορά και επομένως, ποιοτικό επίπεδο της πόλης;

- Μέσω τοπικής και κρατικής παρέμβασης
- Μέσω ανάληψης πρωτοβουλιών από τις ίδιες τις επιχειρήσεις
- Και τα δύο παραπάνω
- Τίποτα από τα παραπάνω

17. Κάτω από τις παρούσες συνθήκες, ποιοι είναι οι βραχυπρόθεσμοι στόχοι για την επιχείρησή σας;

- Επιβίωση
- Διατήρηση της θέσης στην αγορά
- Ανάπτυξη στην εγχώρια αγορά
- Ανάπτυξη στην διεθνή αγορά